

Program integrisanog razvoja koridora Save i Drine (SDIP)

Pod-projekat: Infrastrukturni radovi na izgradnji obaloutvrda na rijekama
Lim i Grnčar

Akcioni plan preseljenja za opštinu Gusinje

jun 2022. godine

Klijent: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
Projekat: Program integrisanog razvoja koridora Save i Drine (SDIP)
Dokument: Akcioni plan preseljenja (RAP)
Pripremili: E3 DOO Podgorica i Lejla Tabaković (Konsultant)
Datum: 30. jun 2022. godine
Verzija: Finalna

Sadržaj

1	UVOD	9
2	INSTITUCIONALNI OKVIR	12
3	PRAVNI OKVIR ZA EKSPROPRIJACIJU	14
4	KLJUČNI PRINCIPI I OBAVEZE PO PITANJU EKSPROPRIJACIJE ZEMLJIŠTA/PRESELJENJA	15
5	UTICAJI POD-PROJEKTA	18
5.1	METODOLOGIJA	18
5.2	OPIS UTICAJA POD-PROJEKTA	19
6	PRAVA NA NAKNADU	24
7	POMOĆ OSJETLJIVIM LICIMA	27
8	OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I JAVNE KONSULTACIJE	28
9	ANGAŽOVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA	29
10	ŽALBENI MEHANIZAM I POSTUPANJE PO ŽALBAMA	30
11	IMPLEMENTACIJA AKCIONOG PLANA OTKUPA ZEMLJIŠTA	35
11.1	ODGOVORNOSTI U IMPLEMENTACIJI	35
11.2	MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE	36
11.3	INDIKATIVNI VREMENSKI OKVIR ZA IMPLEMENTACIJU RAP-A	37
11.4	BUDŽET ZA IMPLEMENTACIJU RAP-A	37
12	PRILOZI	38
	PRILOG 1: ŽALBENI FORMULAR	38
	PRILOG 2: UPITNIK KORIŠĆEN ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA	39
	PRILOG 3: IZJAVA O SAGLASNOSTI	47
	PRILOG 4: OBAVJEŠTENJE O SOCIO-EKONOMSKOM ISTRAŽIVANJU	48
	PRILOG 5: FOTOGRAFIJE PROJEKTNE OBLASTI	50
	PRILOG 6: SUMARNI PREGLED REZULTATA SOCIO-EKONOMSKOG ISTRAŽIVANJA (VLASNICI ZEMLJIŠTA KOJI ŽIVE U PROJEKTOJ OBLASTI)	51
	PRILOG 7: SUMARNI PREGLED REZULTATA SOCIO-EKONOMSKOG ISTRAŽIVANJA (VLASNICI KOJI NE ŽIVE NA POGOĐENIM PARCELAMA)	58

Lista tabela

<i>Tabela 1: Institucionalni okvir koji se konkretno odnosi na projekat</i>	12
<i>Tabela 2: Parcele koje će biti predmet eksproprijacije/broj vlasnika</i>	21
<i>Tabela 3: Površina parcela u projektnoj oblasti</i>	21
<i>Tabela 4: Površina ekspropriisanog dijela parcela</i>	21
<i>Tabela 5: Vrsta ekspropriisanog zemljišta</i>	21
<i>Tabela 6: Vrsta zemljišta na parcelama pogođenim eksproprijacijom (vlasnici koji žive na pogođenim parcelama)</i>	22
<i>Tabela 7: Vrsta zemljišta na parcelama pogođenim eksproprijacijom (vlasnici koji ne žive na pogođenim parcelama)</i>	22
<i>Tabela 8: Da li je ispitanik/ca (ili njegova/njena porodica) vlasnik/ca zemljišta? (vlasnici koji žive na pogođenim parcelama)</i>	22
<i>Tabela 9: Da li je ispitanik/ca (ili njegova/njena porodica) vlasnik/ca zemljišta? (vlasnici koji ne žive na pogođenim parcelama)</i>	22
<i>Tabela 10: Procenat zemljišta koje će biti ekspropriisano u odnosu na ukupno površinu parcele (vlasnici koji žive na parcelama koje će biti predmet eksproprijacije)</i>	22
<i>Tabela 11: Procenat ekspropriisanog dijela parcele u odnosu na ukupnu površinu parcele (vlasnici koji ne žive na parcelama koje će biti predmet eksproprijacije)</i>	23
<i>Tabela 12: Medijska obavještenja</i>	29
<i>Tabela 13: Odgovornosti za implementaciju RAP-a</i>	35

Lista slika

<i>Slika 1 – Prikaz projektne oblasti (KO Gusinje i KO Grnčar)</i>	19
--	----

Skraćenice

ESCP	Plan za preuzimanje obaveza za životnu sredinu i socijalna pitanja
ESS	Standardi za životnu sredinu i socijalna pitanja Svjetske banke
ESS10	Angažovanje zainteresovanih strana i objavljivanje informacija
ESS5	Otkup zemljišta, ograničenje upotrebe zemljišta i prinudno preseljavanje
EU	Evropska Unija
GIS	Geografski informacioni sistem
KO	Katastarska opština
Komisija	Komisija za procjenu vrijednosti nepokretnosti
LZ	Lokalna zajednica
Ministarstvo	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
Opština	Opština Gusinje
PAP	Lica pogođena projektom
PIU	Jedinica za implementaciju projekta
RAP	Akcioni plan preseljenja
RPF	Okvirna politika preseljenja
SB	Svjetska banka
SDIP	Regionalni program integrisanog razvoja koridora Save i Drine
SEP	Plan angažovanja zainteresovanih strana
Uprava	Uprava za katastar i državnu imovinu Crne Gore-Područna jedinica Gusinje

SPISAK DEFINICIJA

<p>KATEGORIJE PRESELJENIH LICA</p>	<p><i>Kategorija 1:</i> Lica pogođena projektom koja polažu formalna i zakonska prava na zemljište ili imovinu su ona lica koja posjeduju formalnu dokumentaciju, u skladu sa nacionalnim zakonodavnim okvirom, kojom dokazuju da polažu prava na tu imovinu, ili lica koja su jasno prepoznata nacionalnim zakonodavstvom kao lica koja ne moraju posjedovati dokumentaciju za dokazivanje vlasništva.</p> <p><i>Kategorija 2:</i> Lica pogođena projektom (PAP) koja ne polažu formalna prava na zemljište ili imovinu u vrijeme sprovođenja cenzusa imovine, ali koja polažu priznata ili prepoznatljiva prava na zemljište ili imovinu u skladu sa nacionalnim zakonodavnim okvirom.</p> <p><i>Kategorija 3:</i> Lica pogođena projektom (PAP) koja ne polažu prepoznata zakonska prava ili prava svojine nad zemljištem ili imovinom na kom žive ili koju koriste.</p> <p><i>Kategorija 4:</i> Lica ili zajednice pogođene projektom, a koja nemaju prava da odbiju eksproprijaciju ili ograničenja po pitanju korišćenja zemljišta, što dovodi do njihovog preseljenja (prinudno preseljenje).</p>
<p>CENZUS I STUDIJA POČETNOG SOCIO-EKONOMSKOG STANJA</p>	<p>Cenzusom se identifikuju lica pogođena projektom, a uključuje i relevantne demografske podatke (starost, pol, broj članova porodice, rođenja i smrti), kao i društvene i ekonomske podatke (nacionalnost, zdravlje, obrazovanje, zanimanje, izvori prihoda, način života, radna sposobnost, itd.). Sprovođenjem cenzusa se omogućava da se utvrdi koje uslove za nadoknadu ispunjavaju lica koja su pogođena projektom. Cenzus obuhvata inventuru i procjenu vrijednosti imovine, kao i utvrđivanje, dokumentovanje i obavještanje lica pogođenih projektom o stečenim pravima.</p> <p>Informacije prikupljene u okviru cenzusa predstavljaju nulto stanje, koje služi kao referentna tačka u odnosu na koju se mogu mjeriti rezultati postignuti kada je u pitanju obnavljanje prihoda, kao i rezultati drugih mjera usmjerenih na obnavljanje životnih uslova.</p>
<p>DATUM PRESJEKA</p>	<p>Datum nakon kog bilo koje lice koje se doseli u projektnu oblast više ne može ostvariti prava na nadoknadu i/ili pomoć. Svrha ovog datuma je da se spriječi doseljavanje lica koja žele da zloupotrijebe ovu priliku. Ovaj datum se odnosi na datum objavljivanja odluke o utvrđivanju javnog interesa. Odluka o utvrđivanju javnog interesa za eksproprijaciju za potrebe realizacije projekta u opštini Gusinje je objavljena u „Službenom listu Crne Gore – opštinski propisi“, Br. 010/22, 18. marta 2022. godine. Datum presjeka za neformalne vlasnike, koji nisu prepoznati nacionalnim zakonodavnim okvirom, se odnosi na datum realizacije istraživanja o polaznom socio-ekonomskom stanju – Cenzus.</p>
<p>EKONOMSKO PRESELJENJE</p>	<p>Gubitak posjeda ili pristupa posjedima, koji utiče na egzistenciju ili ostvarivanje prihoda, a do kog je došlo usljed realizacije projekta. Fizička ili pravna lica mogu biti preseljena sa ili bez fizičkog preseljenja.</p>
<p>OSTVARIVANJE PRAVA</p>	<p>Vrste nadoknade i pomoći na koje lica pogođena projektom mogu ostvariti prava tokom preseljenja. Prava se ostvaruju u odnosu na pojedinačne projekte, a sve u skladu sa rezultatima cenzusa sprovedenog u svakoj od projektne oblasti, pri čemu su prava koja mogu ostvariti lica pogođena ovim projektom prikazana u matrici prava, tj. u tabeli koja sadrži informacije o tome ko može ostvariti prava na kompenzaciju i/ili pomoć, kao i na koju vrstu prava/pomoći mogu ostvariti navedena prava. Generalna prava za SDIP su definisana u RPF.</p>
<p>EKSPROPRIJACIJA</p>	<p>Odnosi se na sve metode pribavljanja zemljišta za potrebe projekta, a koje mogu obuhvatati direktnu kupovinu, eksproprijaciju zemljišta i sticanje prava pristupa, kao što su pravo služnosti ili pravo puta. Eksproprijacija takođe može obuhvatati: (a) sticanje nezauzetog ili neiskorišćenog zemljišta, bez obzira na to da li vlasnik zemljišta koristi to zemljište za ostvarivanje prihoda ili sredstava za život; (b) povraćaj državnog zemljišta koje koriste pojedinci ili domaćinstva; i (c) uticaji nastali usljed realizacije projekta, a koji dovode do potapanja zemljišta ili na neki drugi način dovode do neupotrebljivosti ili onemogućavanja pristupa zemljištu. „Zemljište“ obuhvata i sve što raste na zemljištu ili sve što se trajno nalazi na zemljištu, kao što su usjevi, objekti i druge vrste unapređenja zemljišta, kao i pripadajuća vodna tijela.</p>
<p>SREDSTVA ZA ŽIVOT</p>	<p>Odnosi se na čitav niz sredstava koja pojedinci, porodice i lokalne zajednice koriste za sticanje sredstava za život, kao što su prihodi od zarada, poljoprivrede, ribarstva, sakupljanje plodova, ostali prihodi zasnovani na prirodnim resursima, sitna trgovina i razmjena dobara.</p>
<p>TRŽIŠNA VRIJEDNOST</p>	<p>Vrijednost koja se obračunava na osnovu cijene nekretnina u oblasti u kojoj se stiče konkretna nekretnina, pri čemu se tržišna vrijednost konkretne nekretnine može ostvariti na tržištu, a u zavisnosti od ponude i potražnje u vrijeme definisanja cijene.</p>
<p>NADOKNADA ZA PRESELJENJE</p>	<p>Novčana nadoknada za troškove koji su direktno povezani sa preseljenjem/izmještanjem domaćinstva ili biznisa.</p>

FIZIČKO PRESELJENJE	Gubitak kuće/stana, smještaja ili skloništa usljed eksproprijacije koja se vrši za potrebe projekta, a usljed koje lice mora da se preseli na drugu lokaciju.
LICA POGOĐENA PROJEKTOM (PAP)	Svako lice koje, usljed eksproprijacije koja se realizuje za potrebe projekta, izgubi prava vlasništva, korišćenja ili druge benefite koje ostvaruje korišćenjem izgrađenih objekata, zemljišta, jednogodišnjih ili višegodišnjih usjeva i drveća, ili bilo koje druge pokretne ili nepokretne imovine, bilo u potpunosti ili djelimično, zauvijek ili privremeno.
TROŠKOVI ZAMJENE	<p>Definiše se kao metoda procjene kojom se pruža iznos kompenzacije koji je dovoljan za zamjenu imovine, uvećanu za potrebne transakcione troškove koji nastaju usljed zamjene posjeda. U slučajevima kada postoji funkcionalno tržište, troškovi zamjene predstavljaju tržišnu vrijednost definisanu putem nezavisne i stručne procjene nepokretnosti, uvećane za transakcione troškove. U slučajevima kada ne postoji funkcionalno tržište, troškovi zamjene se mogu utvrditi na alternativne načine, kao što je obračun izlazne vrijednosti zemljišta ili proizvodnih sredstava, ili neamortizovana vrijednost zamjenskog materijala i radne snage potrebne za izgradnju objekata ili druge nepokretne imovine, uvećana za transakcione troškove. U svim slučajevima kada fizičko preseljenje dovodi do gubitka skloništa, troškovi zamjene moraju biti dovoljni makar da omoguće kupovinu ili izgradnju stambenog objekta koji ispunjava minimalne standarde zajednice po pitanju kvaliteta i bezbjednosti.</p> <p>Metode procjene za potrebe definisanja troškova zamjene bi trebalo da budu dokumentovane i obuhvaćene relevantnom planskom dokumentacijom koja se odnosi na preseljenje. Transakcioni troškovi obuhvataju administrativne takse, naknade za upis ili prenos vlasništva, razumne troškove selidbe, kao i sve slične troškove nametnute licima pogođenim projektom. Kako bi se osiguralo da je iznos kompenzacije usklađen sa cijenom zamjene, moguće je da će biti potrebno ažuriranje planiranih iznosa nadoknade u projektnim oblastima koje karakteriše visoka stopa inflacije, ili u slučajevima kada postoji dug vremenski period između perioda obračunavanja i isplate nadoknade.</p>
OGRANIČAVANJE KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA	Odnosi se na ograničenja ili zabrane korišćenja poljoprivrednog, stambenog, poslovnog ili drugog zemljišta, a koje su direktan rezultat implementacije projekta. Ova ograničenja mogu obuhvatati ograničavanje pristupa zakonom definisanih parkova i zaštićenih područja, ograničavanje pristupa drugim zajedničkim posjedima, ograničavanje korišćenja zemljišta unutar komunalnih i zaštićenih zona.
OKVIRNA POLITIKA PRESELJENJA	<p>Dokument pripremljen u fazi kada još uvijek nije bila jasno definisana vrsta ili obim eksproprijacije ili ograničenja po pitanju korišćenja zemljišta do kojih će doći usljed realizacije projekta, kao ni potencijalni uticaji ovih aktivnosti na fizičko i/ili ekonomsko preseljenje, a sve usljed faze u kojoj projekat tada nalazio. Okvirna politika ima za cilj da pojasni principe koji se odnose na preseljenje, organizaciju aktivnosti i kriterijume koje je potrebno ispuniti prilikom projektovanja pod-projekata koji će biti pripremljeni.</p> <p>Nakon pripreme pod-projekata i pojedinačnih komponenti projekata, kao i nakon što potrebne informacije budu dostupne, okvirna politika će biti razrađena u detaljan i konkretan plan koji će odgovarati potencijalnim rizicima i uticajima (vidi: Okvirna politika preseljenja u nastavku).</p>
PLAN PRESELJENJA	<p>Dokument u kom klijent definiše procedure koje će pratiti i aktivnosti koje će realizovati kako bi ublažio negativne uticaje, nadoknadio gubitke i pružio razvojne prilike i koristi licima i zajednicama koje su pogođene investicionim projektom.</p> <p>Planovi preseljenja se pripremaju za sve projekte koji dovode do ekonomskog ili fizičkog preseljenja. Obim i detaljnost plana varira u odnosu na intenzitet preseljenja i kompleksnost mjera koje je potrebno implementirati kako bi se ublažili negativni uticaji.</p>
SPORAZUMNA NADOKNADA (NAGODBA)	<p>Odnosi se na situacije u kojim zajmoprimac mora da stekne određeno zemljište i ograniči njegovu upotrebu za potrebe projekta, pri čemu zajmoprimac prvo pokušava da postigne uzajamni sporazum (nagodbu) sa vlasnikom/korisnikom zemljišta po pitanju nadoknade, umjesto realizacije ovog procesa putem eksproprijacije.</p> <p>U mnogim slučajevima, obje strane mogu biti mišljenja da je sporazumna naknada korisna kako bi se izbjegla kašnjenja i transakcioni troškovi do kojih dolazi tokom sudskog ili upravnog postupka eksproprijacije ili tokom obaveznog otkupa. Naime, mnogim nacionalnim zakonima se propisuje obaveza vladinih organa da prvo pokušaju sprovesti ovakav proces zasnovan na uzajamnom dogovoru.</p>
OSJETLJIVA LICA/GRUPE	Osjetljiva lica predstavljaju pojedince koji, zbog svog pola, etničke pripadnosti, godina, fizičkog ili mentalnog invaliditeta, ekonomski nepovoljnog položaja ili društvenog statusa mogu biti pod jačim negativnim uticajem preseljenja nego druga lica, odnosno lica koja mogu imati ograničene mogućnosti po pitanju ostvarivanja prava ili korišćenja pomoći pri preseljenju i ostalih pratećih

	<p>razvojnih pogodnosti. Grupe ili lica koja mogu biti posebno osjetljiva obuhvataju, ali nisu ograničena na:</p> <ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="491 264 1374 349">▪ Lica pogođena projektom koja žive u inostranstvu, a koja usled toga možda neće biti u mogućnosti da lako ostvare sva svoja zakonom garantovana prava i sledovanja po pitanju vlasništva zemljišta i/ili nadoknade
--	--

1 UVOD

1.1. OPIS I KONTEKST PROJEKTA

Svjetska banka (SB) je opredijelila sredstva za finansiranje Regionalnog programa integrisanog razvoja koridora Save i Drine (SDIP), koji je usmjeren na unaprjeđenje zaštite od poplava i omogućavanje prekogranične saradnje u upravljanju vodama u koridoru Save i Drine. SDIP će biti implementiran tokom narednih 10 godina, na teritoriji Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Srbije. Konkretno, pod-komponenta ovog programa koja će biti implementirana u Crnoj Gori je usmjerena na unaprjeđenje upravljanja slivovima rijeka Lim i Grnčar, kao i na radove koji se odnose na implementaciju mjera za zaštitu od poplava u slivu rijeke Lim, kako bi se ublažili rizici od plavljenja i promovisalo održivo korišćenje prirodnih resursa (Projekat). Pod-projekat obuhvata izvođenje radova u opštinama Berane, Bijelo Polje, Plavu i Gusinju. Projekat realizuje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (Ministarstvo), u saradnji sa svojom Jedinicom za implementaciju projekta (PIU). Detaljniji opis institucionalnog okvira koji se konkretno odnosi na Projekat je dat u Poglavlju 2.

Okvirna politika preseljenja (RPF) je pripremljena za potrebe Projekta početkom 2020. godine, a sve kako bi se definisale smjernice za pripremu Akcionih planova preseljenja (RAP), a koji imaju za cilj da ispune propise koji su definisani Ekološkim i socijalnim standardom 5 SB: „Otkup zemljišta, ograničenje upotrebe zemljišta i prinudno preseljenje“ (ESS5), kao i propise definisane nacionalnim zakonodavnim okvirom u domenu eksproprijacije. Dodatno, za potrebe ovog Projekta je pripremljen i objavljen niz okvirnih dokumenata koji se odnose na zaštitu životne sredine i socijalna pitanja, pri čemu je svaki od ovih dokumenata konsultovan i uzet u obzir za potrebe pripreme ovog RAP-a. Zvanična ESF dokumentacija i instrumenti upravljanja, koji su objavljeni kao dodatak RPF, su: Plan za preuzimanje obaveza za životnu sredinu i socijalna pitanja (ESPC), februar 2021. godine; Procedura upravljanja radnom snagom, februar 2020. godine; Okvirni plan upravljanja životnom sredinom i socijalnim pitanjima, februar 2020. godine; Plan angažovanja zainteresovanih strana, februar 2020. godine.

1.2. OBIM I NAMJENA AKCIONOG PLANA PRESELJENJA

Ovaj RAP je pripremljen u skladu sa važećim zakonodavnim okvirom u Crnoj Gori, kao i u skladu sa zahtjevima Svjetske banke definisanim u ESS5. Zasnovan je na **RPF koji je pripremljen u februaru 2020. godine**, a koji je odobren od strane Ministarstva i SB. U RPF-u su definisani opšti principi, procedure i okvir prava po pitanju potencijalnih uticaja izazvanih eksproprijacijom zemljišta koja je potrebna za realizaciju ovog pod-projekta. Stoga, RPF je predstavljao osnovu za pripremu ovog detaljnog RAP-a.

Ovaj RAP pruža detaljnije informacije o licima pogođenim projektom, kriterijumima za ostvarivanje prava, kao i o procedurama koje moraju biti praćene od strane Ministarstva i Opštine Berane (Opština), kao i aktivnostima koje će oni preduzeti kako bi pružili adekvatnu nadoknadu pojedincima i zajednicama koje su pogođene projektom.

Ovaj RAP je potrebno čitati zajedno sa RPF i SEP, što se posebno odnosi na pitanja koja se ne ponavljaju u ovom dokumentu, kao što su:

- Zahtjevi SB
- Zakonodavni okvir Crne Gore
- Kompenzacije za različite vrste imovine/principi procjene imovine

1.3. TRENUTNI STATUS AKTIVNOSTI PO PITANJU EKSPROPRIJACIJE

Proces eksproprijacije još uvijek nije započet. Pripremljen je elaborat eksproprijacije, koji je obavezan u skladu sa crnogorskim zakonodavnim okvirom, ali ostale aktivnosti po pitanju eksproprijacije (kao što je procjena vrijednosti nepokretnosti) još uvijek nisu realizovane.

Elaborat eksproprijacije¹ je pripremila ovlašćena geodetska firma, a na osnovu Glavnog projekta.² Skupština Opštine Gusinje je usvojila Odluku o utvrđivanju javnog interesa za potpunu eksproprijaciju zemljišta za potrebe izgradnje obaloutvrde na rijeci Lim, i to 9. marta 2022. godine. Predmetna odluka je objavljena u „Službenom listu Crne Gore“, br. 010/22 18. marta 2022. godine, pa je stoga odluka konačna i odnosi se na sve vlasnike zemljišta koje će biti ekspropisano, pri čemu datum objavljivanja ove odluke predstavlja datum presjeka za sticanje prava na nadoknadu po osnovu eksproprijacije.

Nakon ovjere Elaborata eksproprijacije od strane Uprave za katastar i državnu imovinu (Uprava)³ i objavljivanja Odluke o utvrđivanju javnog interesa, Opština Gusinje će pokrenuti proces procjene vrijednosti nepokretnosti kod područne jedinice Uprave za katastar i državnu imovinu. Centralna komisija za procjenu vrijednosti nepokretnosti (Komisija)⁴ će definisati iznos koji je potreban za eksproprijaciju, pri čemu će ova sredstva kasnije biti deponovana od strane Opštine Gusinje na poseban računa Ministarstva finansija.

Opština Gusinje je već uspostavila komunikaciju sa vlasnicima pogođenih parcela, a sve kako bi ih informisali o predstojećim aktivnostima po pitanju eksproprijacije. Međutim, Gusinje predstavlja veoma karakterističnu sredinu, usled činjenice da većinu sveukupnog stanovništva Gusinja čine 'privremeni stanovnici/građani' koji žive u inostranstva, ali dolaze u Gusinje jednom godišnje. Ove okolnosti su usled činjenice što je Gusinje veoma mali grad, niskog stepena razvoja i prilika za zaposlenje, pa se stoga stanovništvo selilo iz grada već generacijama. Usled ovih okolnosti je Opština Gusinje navela da se susreću sa problemima po pitanju definisanja i rešavanja imovinsko-pravnih odnosa, a sve zbog činjenice da moraju da uspostave komunikaciju sa vlasnicima zemljišta koji žive u inostranstvu i koji neće biti u mogućnosti da aktivno učestvuju u procesu eksproprijacije.

Dodatno, još jedan značajni problem koji je navela Opština Gusinje se odnosi na činjenicu da područna jedinica Uprave za katastar veoma sporo rešava pitanja koja se odnose na prenošenje vlasništva sa preminulih lica na naslednike. Stoga, Opština Gusinje se generalno suočava sa ovakvim problemima (ovi problemi se ne odnose samo konkretno na ovaj projekat, već je ovo problem koji godinama dovodi do kašnjenja u realizaciji drugih projekata) po pitanju sprovođenja aktivnosti koje se odnose na proces eksproprijacije, s obzirom na činjenicu da se veliki broj parcela i dalje vodi na preminula lica.

Međutim, Opština Gusinje je već iskazala želju i spremnost da uspostavi komunikaciju sa naslednicima i podstakne ih da pokrenu ostavinske postupke koji bi im omogućili da ostvare sva svoja zakonom zagarantovana prava, vlasnička prava i prava na nadoknadu po osnovu eksproprijacije koja će biti realizovana za potrebe projekta. Lica koja nemaju formalno-pravno riješen vlasnički status, tj. lica koja i dalje nisu formalno definisana kao naslednici/vlasnici zemljišta koje je prethodno bilo u vlasništvu lica koje je davno preminulo su prepoznati kao posebna grupa u matrici prava. Ovim licima su zagarantovana sva zakonska prava i prava na nadoknadu, i to na jednak način i po istim uslovima kao kada su u pitanju liva koja imaju formalna vlasnička prava na zemljište.

¹ Pripremio „Geo Friends“ DOO, Podgorica, novembar 2020. godine

² Projektant: "CESTRA" d.o.o. Beograd, jun 2020. godine

³ Od 5. januara 2021. godine, Uprava za katastar i Uprava za imovinu su spojeni u Upravu za katastar i državnu imovinu, a na osnovu Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave.

⁴ Komisija se bira po službenoj dužnosti i sastoji se od 5 članova, od kojih najmanje 3 člana moraju biti sudski vještaci odgovarajućih profesija. Metodologija procjene vrijednosti nepokretnosti je definisana Pravilnikom o Metodologiji za procjenu vrijednosti imovine („Službeni list Crne Gore, Br. 64/18).

Konačno, s obzirom na to da je Opština Gusinje već započela nezvaničnu komunikaciju sa svim vlasnicima zemljišta (ne posredstvom područne jedinice Uprave za katastar koja je nadležna za informisanje vlasnika o predloženoj eksproprijaciji), vlasnici svih parcela koje se nalaze u dijelu koji se proteže od granice sa Albanijom do mosta u gradskom dijelu dionice su informisali Opštinu da se oni odriču bilo kakve vrste nadoknade/kompenzacije ili pomoći u odnosu na eksproprijaciju njihovog zemljišta. U skladu sa informacijama koje je dostavila Opština Gusinje, ovi vlasnici zemljišta su naveli da su svjesni svojih prava na dobijanje nadoknade za eksproprijano zemljište, ali da žele da poklone ovo zemljište Opštini, i to zbog činjenice da oni nemaju bilo kakvu vrstu stvarnog i/ili ekonomskog interesa od ovog zemljišta. Opština Gusinje je trenutno u proceduri dobijanja izjava od ovih vlasnika, a koje će biti ovjerene od strane notara, putem kojih će vlasnici potvrditi da žele da poklone ovo zemljište, kao i da se odriču svih prava na bilo kakvu vrstu nadoknade po osnovu eksproprijacije. Važno je napomenuti da ovaj dio dionice nije naseljen i da u njemu nema objekata (bilo kog tipa), kao i da se ovaj dio projektne oblasti ne koristi u bilo koje druge svrhe, npr. poljoprivredna proizvodnja. Razlog zbog kog vlasnici ovog zemljišta ne žele bilo kakvu vrstu nadoknade je u činjenici da je ovaj dio u potpunosti devastiran tokom prethodnog perioda, i to usled činjenice da su brojni pojedinci i/ili kompanije iskopavale šljunak iz korita rijeke i sa obala rijeke, na koji način su u potpunosti devastirali ovaj predio, i na taj način izazvali značajne probleme u kontekstu toka rijeke. Dodatno, Opština Gusinje je pružila informacije o tome da su ovi vlasnici/naslednici izjavili da prepoznaju značajan doprinos i niz pozitivnih uticaja do kojih će doći usled implementacije projekta, a sve usled činjenice da se problemi po pitanju toka rijeke i devastacije moraju riješiti i regulisati kako bi se unaprijedio kvalitet života generalne populacije Gusinja. Sve navedene okolnosti i predmetna oblast će biti detaljno opisani u sledećim poglavljima.

2 INSTITUCIONALNI OKVIR

Ministarstvo, uključujući upravu za vode, je glavni korisnik SDIP u Crnoj Gori, kao glavni primalac finansijskih sredstava od SB za potrebe implementacije projekata na teritoriji opština Bijelo Polje, Berane, Plav i Gusinje.

Druge institucije koje su uključene u implementaciju projekta su Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, kao i Uprava za katastar i državnu imovinu. Dodatno, lokalna samouprava ima značajnu institucionalnu i implementacionu ulogu u projektu, kao i PIU, koja predstavlja posrednika između Ministarstva, SB i lokalnih samouprava. Opšte odredbe koje se odnose na nadležnosti i ovlašćenja relevantnih ministarstava, kako je definisano Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave su prikazane u tabeli u nastavku.

Tabela 1: Institucionalni okvir koji se konkretno odnosi na projekat

Organ javne uprave	Relevantne institucionalne odgovornosti i ovlašćenja	Uloge i odgovornosti u projektu
Opština	Aktivnosti od direktnog i zajedničkog interesa za lokalno stanovništvo se obavljaju u opštini. Opština takođe obavlja poslove koji su joj povjereni zakonom ili preneseni propisima Vlade.	Korisnik eksproprijacije. Odgovorni za pokretanje procesa eksproprijacije.
Ministarstvo	Odgovorni za razvojne politike i mjere agrarne politike i zaštite/upravljanja vodama; predlaganje zakonskih propisa u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, upravljanja vodama i drugim oblastima; usklađivanje nacionalnog zakonodavnog okvira sa pravnim tekovinama EU.	Korisnik sredstava SB opredijeljenih za implementaciju Projekta. Odgovorni za implementaciju Projekta, monitoring projektnih aktivnosti, angažovanje izvođača i nadzora za izvođenje građevinskih radova. Kordinacija između PIU i SB.
PIU	Uspostavljena u okviru Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Odgovorni za koordinaciju aktivnosti između Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Svjetske banke i lokalne samouprave.	Upravljanje projektom i implementacija projekta, izvještavanje, implementacija programa, upravljanje rizicima u životnoj sredini i društvenom okruženju, upravljanje žalbama, implementacija i koordinacija RPF/RAP/SEP. Odgovorni za implementaciju RAP-a, u saradnji sa Opštinom. PIU će dostaviti ovaj RAP Opštini i pružiti im podršku pri razumijevanju zahtjeva definisanih u ovom dokumentu.
Uprava za vode	Odgovorni za regulaciju i upravljanje vodama; zaštitu voda; izdavanje vodnih dozvola; uspostavljanje i upravljanje vodnim informacionim sistemom, vodnim katastrom, registrom voda.	Odgovorni za izdavanje vodnih uslova i vodnih dozvola za Projekat.
Ministarstvo finansija i socijalnog staranja	Odgovorni za pripremu i implementaciju zakonskih propisa koji se odnose na imovinska prava, državnu svojину, premjer i katastar nepokretnosti i druga imovinska prava.	Odgovorni za finansijski aspekt eksproprijacije, a nakon deponovanja finansijskih sredstava za potrebe eksproprijacije od strane relevantnih opština.
Ministarstvo ekologije,	Odgovorni za sistem integrisane zaštite životne sredine i održivog korišćenja prirodnih resursa;	Odgovorni za definisanje uslova i zahtjeva po pitanju elaborata procjene uticaja na životnu

Organ javne uprave	Relevantne institucionalne odgovornosti i ovlašćenja	Uloge i odgovornosti u projektu
<p>prostornog planiranja i urbanizma</p>	<p>procjenu uticaja na životnu sredinu i stratešku procjenu uticaja na životnu sredinu, pripremu i razvoj planske dokumentacije; izdavanje urbanističko-tehničkih uslova, itd.</p>	<p>sredinu i zaštitu životne sredine za sve infrastrukturne projekte u Crnoj Gori.</p>
<p>Područna jedinica Uprave za katastar i državnu imovinu Gusinje</p>	<p>Odgovorni za pokretanje postupka rešavanja imovinsko-pravnih odnosa; razvoj standarda za geodetske radove, izrada katastra nepokretnosti i podzemnih instalacija; sprovođenje administrativnih procedura koje se odnose na vlasništvo i katastar; procjena nepokretnosti; planiranje, izrada, analiza i procjena validnosti geodetskih snimanja, katastra nepokretnosti i kartografskih radova; izrada, održavanje i unapređenje Geografskog informacionog sistema (GIS), itd.</p>	<p>Odgovorni za proces eksproprijacije.</p> <p>Razvoj standarda za geodetske radove, izrada katastra nepokretnosti i podzemnih instalacija; sprovođenje administrativnih procedura koje se odnose na vlasništvo i katastar; procjena nepokretnosti; planiranje, izrada, analiza i procjena validnosti geodetskih snimanja, katastra nepokretnosti i kartografskih radova; izrada, održavanje i unapređenje Geografskog informacionog sistema (GIS), itd.</p> <p>Realizacija procesa procjene vrijednosti nepokretnosti, predlaganje i donošenje odluka o eksproprijaciji i sveukupno sprovođenje procesa eksproprijacije sa svim vlasnicima.</p>

3 PRAVNI OKVIR ZA EKSPROPRIJACIJU

Zakon o eksproprijaciji⁵ definiše upravljanje zemljištem/imovinom u Crnoj Gori. Sveobuhvatan pregled odredbi ovog zakona je dat u RPF. Stoga, u ovom RAP-u su obrađeni samo ključni aspekti pravnog okvira, i to:

- Lica koja polažu formalna vlasnička prava na zemljište i objekte, na način na koji su njihova prava zavedena u katastru, polažu prava na naknadu.
- Naknada je definisana kao „pravična nadoknada“ koja se može odrediti u novcu ili davanjem u svojinu ili susvojину druge odgovarajuće nepokretnosti. U slučaju kada je naknada određena u novcu, ona se određuje u „visini **tržišne vrijednosti** iste vrste nepokretnosti na istom ili sličnom području, uvećana za **eventualno izgubljenu dobit** u periodu preseljenja i **troškove preseljenja**“. U slučaju kada se naknada pruža u vidu davanja druge nepokretnosti u svojinu ili susvojину, ranijem vlasniku eksproprijisane nepokretnosti pripada odgovarajuća nepokretnost iste vrijednosti, uvećana za eventualno izgubljenu dobit u periodu preseljenja i troškove preseljenja.
- Zakon detaljno definiše vrste naknade za različite vrste imovine (poljoprivredno zemljište, građevinsko zemljište, stambeni objekti, poslovni objekti, šume, usjevi, itd.).
- Procjenu vrijednosti nepokretnosti vrši Centralna komisija za procjenu vrijednosti, a u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji i *Pravilnika o metodologiji za procjenu vrijednosti imovine*⁶. Komisija se bira po službenoj dužnosti, od strane Uprave, i sastoji se od 5 članova, od kojih najmanje tri moraju biti sudski vještaci odgovarajućih profesija.
- Naknada mora biti zasnovana na pravičnoj vrijednosti imovine, koja se obračunava u visini tržišne vrijednosti uvećane za eventualno izgubljenu dobit i troškove preseljenja. Tržišna vrijednost imovine se definiše na osnovu skorašnjih transakcija na tržištu, u oblasti u kojoj se projekat realizuje (ili u relevantnoj okolnoj oblasti). Zamjenska vrijednost zemljišta mora odgovarati tržišnoj vrijednosti zemljišta sličnih karakteristika, a koje se nalazi u blizini zemljišta koje je pod uticajem projekta, pri čemu transakcioni troškovi moraju biti obuhvaćeni nadoknadom. Prilikom procjene vrijednosti biljaka i drveća, u obzir se uzimaju odlike kao što su njihova starost ili resursi ili vrijeme koje bi bilo potrebno za ponovni uzgoj novog drveta/biljke.

⁵ Službeni list Crne Gore, br. 55/00, 12/02, 28/06, 21/08, 30/17 i 75/18

⁶ Službeni list Crne Gore, br. 64/18

4 KLJUČNI PRINCIPI I OBAVEZE PO PITANJU EKSPROPRIJACIJE ZEMLJIŠTA/PRESELJENJA

Tokom implementacije ovog projekta, biće praćeni sledeći principi po pitanju preseljenja i eksproprijacije zemljišta:

1. Usaglašenost sa nacionalnim zakonodavnim okvirom i zahtjevima SB

Bilo kakva vrsta prinudnog sticanja vlasništva, ograničavanje pristupa posjedima ili preseljenje do kog može doći usljed realizacije ovog projekta će biti sprovedena u skladu sa važećim zakonodavnim okvirom Crne Gore, zahtjevima definisanim u ESS5, ovim RAP-om i dobrom međunarodnom praksom.

2. Izbjegavanje ili smanjenje prinudnog preseljenja

Prinudno preseljenje će biti izbjegnuto gdje god je to izvodljivo ili će isto biti minimizirano putem 'ispitivanja' svih izvodljivih alternativnih projektnih rešenja.

U mjeri u kojoj je to moguće, nastojaće se na postizanju sporazuma i dogovora sa licima pogođenim projektom, a sve kako bi se prinudno preseljenje izbjeglo ili svelo na minimum.

3. Datum presjeka

Datum presjeka do kog formalni vlasnici zemljišta mogu steći prava na naknadu predstavlja datum proglašavanja odluke o uspostavljanju javnog interesa, odnosno datum kada korisnik eksproprijacije dostavi predlog za eksproprijaciju nadležnim izvršnim organima (kao što je definisano nacionalnim zakonodavnim okvirom u domenu eksproprijacije), dok datum presjeka za neformalne vlasnike, odnosno za one koji nisu prepoznati nacionalnim zakonodavnim okvirom, predstavlja dan sprovođenja istraživanja o polaznom stanju.

Datum presjeka će biti javno objavljen u lokalnim medijima, kao i na konsultativnim sastancima, uz prateće objašnjenje.

Osobe koje se nastane u projektnoj oblasti nakon datuma presjeka neće imati prava na bilo kakvu vrstu naknade, ali će oni biti pravovremeno obaviješteni o ovim okolnostima, pri čemu će im biti upućeni zahtjevi da napuste objekte i sruše objekte koji su pod uticajem projekta, a sve prije početka implementacije projekta. Materijali od srušenih objekata neće biti oduzeti, niti će vlasnici imati obavezu da plate bilo kakvu kaznu niti će biti sankcionisani na bilo koji način.

4. Poboljšanje sredstava za život i životnog standarda

Sredstva za život i životni standard lica pogođenih projektom će biti poboljšani, ili makar vraćeni na uslove koje su imali prije preseljenja ili prije početka implementacije projekta, u zavisnosti od toga kada su pogođena lica imala viši životni standard, što će biti urađeno u što kraćem roku.

5. Kompenzacija

Svi vlasnici, stanari i korisnici posjeda koji su pod uticajem projekta, u vrijeme datuma presjeka, bez obzira na to da li imaju u potpunosti prepoznata vlasnička prava, će imati prava na određenu vrstu naknade ili pomoći, onako kako je definisano Matricom prava. Gubitak mjesta stanovanja (fizičko preseljenje) i gubitak sredstava za život (ekonomsko preseljenje) će biti uzeti u obzir i ublaženi.

Uslovi za sticanje prava na naknadu će biti ograničeni datumom presjeka.

Naknada će u svakom slučaju biti pružena prije nego što korisnik eksproprijacije uđe na posjed ili preuzme vlasništvo nad posjedom. Zemljište ne može biti fizički 'zauzeto' (tj. nije dozvoljeno započinjanje bilo kakve vrste građevinskih radova) prije isplate nadoknade licima koja su pogođena projektom. U slučaju kada vlasnici nisu prisutni (tj. lica koja polažu stvarna prava na zemljište, ali koja žive na drugom mjestu), ta lica će takođe imati pravo na naknadu, dok Opština i Uprava moraju uložiti

napore, i dokumentovati iste, a sve kako bi pronašli ove pojedince i informisali ih o procesu eksproprijacije. Ovi napori se mogu odnositi na pokušaje da stupe u kontakt sa ovim licima posredstvom njihovih komšija, objavljivanje obavještenja u novinama, kojim bi ih informisali o procesu eksproprijacije, itd. Ukoliko nije moguće stupiti u kontakt sa ovim licima, u skladu sa nacionalnim zakonodavnim okvirom, puni iznos nadoknade mora biti deponovan na Escrow (posebni) račun, kako bi puni iznos nadoknade bio spreman za isplatu u slučaju da se ova lica pojave u kasnijoj fazi.

U slučaju da postoje bilo kakva neriješena pravna pitanja po pitanju vlasništva nepokretnosti, iznos nadoknade mora biti deponovan na Escrow račun, kako bi puni iznos nadoknade bio spreman za isplatu kada se riješe predmetna pitanja. U skladu sa crnogorskim zakonodavnim okvirom, svi sporovi koji se odnose na vrstu i/ili iznos predložene nadoknade prvenstveno treba rešavati putem dostavljanja zvaničnih žalbi Ministarstvu finansija, i to posredstvom Uprave za katastar i državnu imovinu. U slučaju odbijanje žalbe, tj. ukoliko Ministarstvo ne nađe za shodno povećanje predloženog iznosa nadoknade, podnosilac žalbe može nastaviti proces na način što će započeti sudski postupak kod Upravnog suda Crne Gore, koji u tom slučaju postaje nadležan za donošenje odluke po osnovu dostavljene žalbe.

U skladu sa zahtjevima SB, kada su u pitanju sva lica koja će biti predmet preseljenja, a koja stiču sredstva za život na osnovu aktivnosti koje realizuju na zemljištu, prednost će imati strategije preseljenja koje su usmjerene na korišćenju zemljišta, u mjeri u kojoj je to moguće. U slučaju kada je vlasnicima ponuđeno zamjensko zemljište, lica pogođena projektom moraju dobiti zemljište koje im pruža potencijale za proizvodnju, prednosti specifične za lokaciju i druge odlike koje su, makar, identične uslovima koje im je pružalo zemljište koje je ekspropisano za potrebe projekta. Međutim, isplata novčane naknade može predstavljati bolji izbor u slučajevima kada zemljište predstavlja izvor sredstava za život, ali kada dio zemljišta koji će biti ekspropisano za potrebe projekta predstavlja mali dio parcele koja će biti ekspropisana, dok je preostali dio zemljišta i dalje ekonomski održiv; u slučaju kada postoji aktivno tržište zemljišta i stambenih objekata, a kada postoji dovoljno dobra ponuda zemljišta i stambenih objekata; ili u slučajevima kada lica pogođena projektom ne koriste zemljište za sticanje sredstava za život. Novčana nadoknada će biti isplaćena u iznosu punih zamjenskih troškova. Zamjenski troškovi se odnose na iznos nadoknade koji je dovoljan za zamjenu izgubljenih posjeda, kao i za plaćanje transakcionih troškova (tj. administrativni troškovi, troškovi upisa vlasništva, transakcione takse, takse za prenos vlasništva, takse za legalizaciju, itd.). Prilikom definisanja zamjenskih troškova, iznos koji se odnosi na amortizaciju posjeda neće biti uzet u obzir.

U slučaju da je privredni subjekat pod uticajem projekta, pomoć pri obnavljanju izvora sredstava za život će biti zasnovana na izgubljenoj dobiti tokom perioda koji je potreban za ponovno uspostavljanje biznisa na drugoj lokaciji, a što će biti u odnosu na individualne situacije.

6. Objavljivanje informacija i konsultacije

Svi pojedinci pogođeni projektom, kao i sve nove lokalne zajednice će biti informisane, dok će sa njima biti sproveden i sadržajan konsultativni proces, pri čemu će biti podstaknuti da učestvuju u planiranju pripremi RAP-a, implementaciji mjera preseljenja i procjene implementacije istih. Pojedinci pogođeni projektom će biti obaviješteni o mogućnostima koje im se pružaju, kao i pravima koja mogu ostvariti usljed preseljenja, pri čemu će oni takođe biti i konsultovani, dok će im takođe biti predočene i tehnički i ekonomski izvodljive alternative u odnosu na preseljenje.

Svi pojedinci koji su pod direktnim uticajem projekta (vlasnici, stanari i korisnici) će biti posjećeni, pri čemu će im biti objašnjen proces eksproprijacije, kao i konkretni uticaji na njihove posjede.

PIU će olakšati pristup informacijama i proces pružanja pomoći osjetljivim licima/domaćinstvima, a sve u skladu sa konkretnim potrebama tih lica, što će biti određeno na osnovu procjene individualnih slučajeva, koja će biti realizovana uz pomoć relevantnog opštinskog centra za socijalni rad.

Pored toga, PIU će objaviti ovaj RAP i pružiti pomoć Opštini po pitanju razumijevanja zahtjeva definisanih u ovom dokumentu. U saradnji sa lokalnom samoupravom, PIU će osigurati da su svi ljudi koji su pod uticajem projekta jasno informisani o proceduri dostavljanja žalbi, kao i da im je navedeni mehanizam dostupan.

7. Privremeno zauzimanje zemljišta

Kratkoročni uticaji koji se odnose na privremeno zauzimanje zemljišta za potrebe izvođenja građevinskih radova će biti nadoknađeni u skladu sa nacionalnim zakonodavnim okvirom iz oblasti eksproprijacije, kao i u skladu sa zahtjevima definisanim u ESS5, a koji se odnose na neformalne vlasnike/korisnike koji su pod uticajem privremenog zauzimanja zemljišta, onako kako je to definisano Matricom prava.

8. Pomoć osjetljivim licima

Posebna pažnja i razumijevanje moraju biti usmjereni na potrebe osjetljivih grupa. Osjetljiva lica će biti identifikovana, pri čemu će odgovarajuće mjere biti definisane i pružene ovim grupama, a sve na osnovu lične situacije takvih osjetljivih lica.

9. Pomoć pri preseljenju

Pomoć pri preseljenju treba da pokrije troškove premještanja namještaja i drugih ličnih stvari u slučaju da dođe do fizičkog preseljenja domaćinstava, kao i troškove premještanja i ponovnog postavljanja opreme, mašina ili drugih sredstava u slučaju da dođe do preseljenja biznisa usljed realizacije projekta. Gdje je primjenljivo, pomoć pri preseljenju takođe treba da obuhvati podršku koja će omogućiti pokrivanje troškova koji se odnose na traženje i obezbjeđivanje novog stambenog objekta, kao i druge troškove preseljenja, kao što su troškovi prenosa komunalnih usluga na novu adresu.

10. Žalbeni mehanizam

Efikan žalbeni mehanizam će biti uspostavljen za potrebe podnošenja i pravovremenog rešavanja specifičnih problema koji se odnose na kompenzaciju i preseljenje, a koje dostave lica pogođena projektom. Žalbeni mehanizam će funkcionisati na način koji je detaljnije opisan u Poglavlju 10.

11. Monitoring i evaluacija

PIU će sprovoditi monitoring i evaluaciju implementaciju RAP-a, kako putem internih i zvaničnih institucionalnih aranžmana, tako i putem nezavisnog eksternog monitoringa, što je detaljnije opisano u Poglavlju 11.

5 UTICAJI POD-PROJEKTA

5.1 METODOLOGIJA

Cenzus

Popis svih parcela/posjeda koji su pod uticajem projekta, kao i svih lica koja su pod uticajem projekta (PAP) je urađen kako bi se prikupili i analizirali podaci i informacije koje su potrebne za identifikaciju svih kategorija uticaja, svih PAP koja su pod uticajem eksproprijacije, kao i očekivanih gubitaka posjeda u pod-projektnoj oblasti. Cenzus je realizovan na osnovu:

- Katastarskih podataka iz Elaborata eksproprijacije;
- mapa pripremljenih u Google Earth-u, a koje se odnose na područje u kom se realizuje ovaj pod-projekat, čiji prikaz je preklapljen sa lokacijama parcela koje će biti predmet eksproprijacije;
- specifičnih tehnika prikupljanja podataka, kao što su opservacije i obilazak terena.

Baza podataka prikupljenih tokom Cenzusa sadrži sledeće:

- lokacije i nazive katastarskih opština;
- brojeve parcela;
- vrstu vlasništva (privatno ili državno);
- vrstu posjeda koji je predmet eksproprijacije (npr. parcela, stambeni/poslovni objekat, pomoćni objekat, proizvodna sredstva, višegodišnji usjevi na zemljištu);
- ime lica pogođenog projektom (PAP);
- ukupnu površinu zemljišta (m²) i % parcele koji će biti eksproprian.

Svi identifikovani posjedi su posjećeni i izvršeno je osmatranje istih od strane predstavnika PIU i Konsultanta 24. februara 2022. godine, a tom prilikom je kreiran i fotolog.

Sumarni pregled cenzus baze podataka, u kojoj su prikazani podaci koji nisu povjerljivi se nalazi u PRILOGU 4: **Error! Reference source not found.** (kompletna baza podataka je dostupna u vidu zasebnih Excel fajlova). Povjerljive informacije o licima i posjedima neće biti objavljene od strane Ministarstva, Opštine Gusinje i/ili SB.

Socio-ekonomsko istraživanje

Socio-ekonomsko istraživanje realizovano je u period od 3. do 13. marta 2022. sa ciljem prikupljanja informacija o mišljenjima PAP o pod-projektu i isplati nadoknada, kao i prikupljanja specifičnih podataka o postojećim sredstvima za život i životnim uslovima PAP, uključujući identifikaciju osjetljivih kategorija.

Istraživanje i opservacija terena su realizovani od strane tima obučanih anketara, a pod nadzorom koordinatora istraživanja. Tokom obilaska terena, anketari su posjedovali sledeće informacije:

- mape sa prikazom katastarskih podataka,
- cenzus tabelu za prikupljanje i verifikaciju podataka;
- upitnik za istraživanje, koji je pripremljen od strane eksperata za eksproprijaciju; i
- štampana uputstva za realizaciju istraživanja.

Stanovništvo naseljeno u projektnoj oblasti je obaviješteno o istraživanju 7 dana unaprijed – pismena obavještenja sa informacijama o planiranom istraživanju u realizaciji Projekta su postavljena na vidljivim lokacijama u projektnoj oblasti. Obavještenje je sadržalo informacije o istraživanju i Projektu, kao i potvrdu da prikupljeni podaci neće biti javno objavljeni. Obavještenja i fotografije postavljenih obavještenja se nalaze u PRILOG 4: ovog RAP-a.

Imajući u vidu okolnosti izazvane COVID-19 pandemijom, a poštujući sve mjere definisane od strane nadležnih institucija u cilju suzbijanja širenja virusa, anketari su bili obavezni da poštuju sve mjere tokom istraživanja.

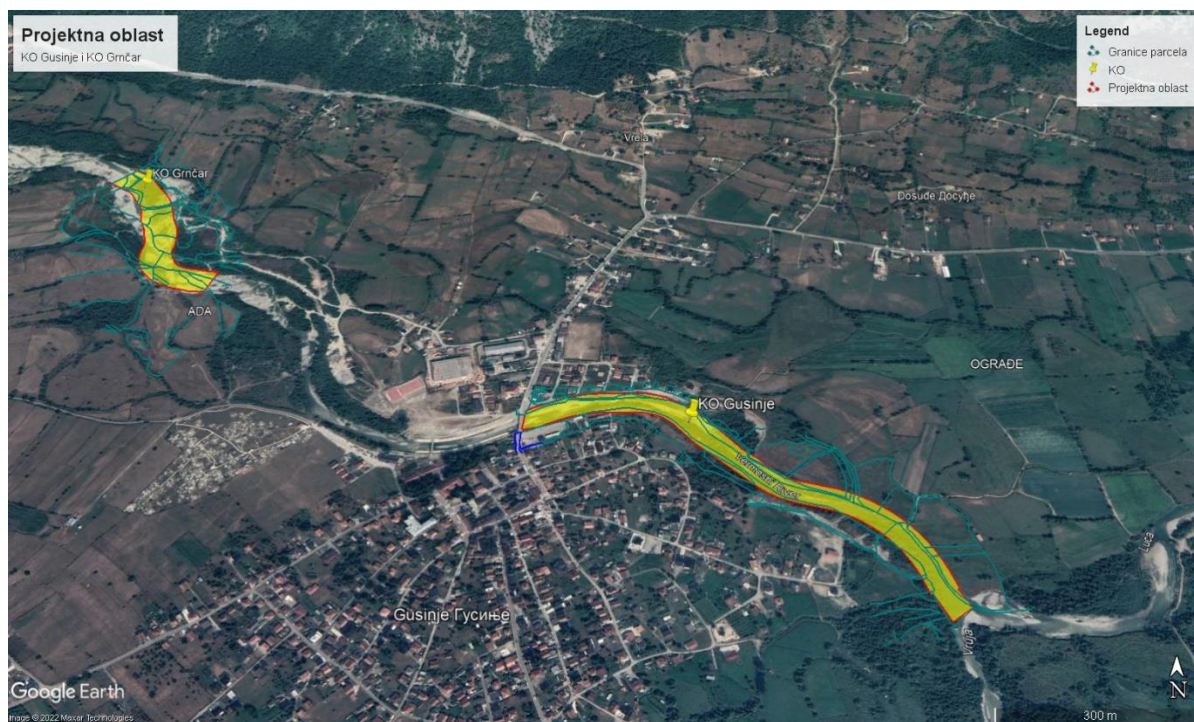
Anketari su lično obišli sve parcele i tom prilikom su realizovali direktne intervju sa pogođenim vlasnicima/korisnicima parcela koji žive u Crnoj Gori. Međutim, usled činjenice da veliki broj lica pogođenih projektom ne živi u Crnoj Gori, ta lica su anketirana putem telefona, dok su anketari obavili terensku posjetu njihovih parcela.

Prije početka anketiranja, **svaki ispitanik je obaviješten da ima mogućnost da potpiše Izjavu o saglasnosti za obradu i korišćenje ličnih podataka**⁷, koji su prikupljeni tokom istraživanja. Dodatno, svaki ispitanik je informisan o svojim pravima u vezi sa gorenavedenim, kao i o činjenici da izjavu mogu potpisati na dobrovoljnoj osnovi, i da istu mogu povući u bilo kom trenutku.

Upitnik i Izjava o saglasnosti za obradu i korišćenje ličnih podataka, koji su korišćeni tokom istraživanja se nalaze u PRILOG 2: i PRILOG 3: ovog RAP-a.

5.2 OPIS UTICAJA POD-PROJEKTA

Ovaj projekat se realizuje na teritoriji Opštine Gusinje, odnosno u gradu Gusinje, tj. projekat je u nadležnosti lokalne vlasti. Međutim, parcele koje će biti predmet eksproprijacije se nalaze u dvije katastarske opštine – Katastarska opština Grnčar i Katastarska opština Gusinje (od kojih obje pripadaju Gusinju, kao lokalnom administrativnom centru). Prikaz lokacija u projektnoj oblasti i parcela koje će biti predmet eksproprijacije se nalazi na slici u nastavku, uključujući vizuelni prikaz katastarskih opština u opštini Gusinje (Slika 1). Stoga, važno je napomenuti da u Gusinju postoje 2 projektne dionice, tj. dionica koja se nalazi u KO Grnčar (koja se proteže od granice sa Albanijom, pri čemu ova dionica nije naseljena i u njoj se nalaze objekti bilo koje vrste) i dionica koja se nalazi u KO Gusinje (koja se nalazi u urbanom/naseljenom dijelu Gusinja).

Slika 1 – Prikaz projektne oblasti (KO Gusinje i KO Grnčar)

⁷ Lični podaci koji su definisani u upitnicima odnosili su se na sledeće: ime i prezime, godina rođenja, pol, adresa stanovanja, e-mail adresa, broj telefona/mobilnog telefona, stepen obrazovanja, vrsta i broj identifikacionog dokumenta. Zakon o zaštiti ličnih podataka (Službeni list Crne Gore br. 79/08, 70/09, 44/12 i 22/17), propisuje da se obrada podataka o ličnosti može vršiti uz prethodno dobijenu saglasnost lica čiji se podaci o ličnosti obrađuju, a koja se u svakom trenutku može opozvati.

Pod-projekat u Gusinju je specifičan zbog činjenice da je projektna dionica koja pripada KO Grnčar devastirana nelegalnom eksploatacijom šljunka, pri čemu su dodatni štetni uticaji na ovo zemljište izazvani samom rijekom Grnčar. Stoga, ove okolnosti su dovele do erozije okolnog zemljišta, usled čega su sve parcele (sa obje strane korita rijeke) vremenom izgubile svoj prvobitni oblik, formu i površinu. Gorepomenute okolnosti su dovele do toga da sve parcele sada zauzimaju mnogo manju površinu, u odnosu na površinu koju su prvobitno zauzimale.

U ovom kontekstu je potrebno uzeti u obzir još jedan faktor – činjenicu da područna jedinica Uprave za katastar i državnu imovinu nije uredno registrovala promjene po pitanju geodetskih podataka, pa su stoga sve parcele zavedene u skladu sa površinom koju su prvobitno zauzimale, tj. u skladu sa površinom koju su zauzimale prije nego što je došlo do štetnih uticaja usled eksploatacije šljunka i erozije zemljišta koju je izazvala sama rijeka Grnčar. Štaviše, u skladu sa Članom 13 Zakona o vodama („Službeni list Republike Crne Gore”, br. 027/07 od 17.05.2007, „Službeni list Crne Gore”, br. 073/10 od 10.12.2010, 032/11 od 01.07.2011, 047/11 od 23.09.2011, 048/15 od 21.08.2015, 052/16 od 09.08.2016, 055/16 od 17.08.2016, 002/17 od 10.01.2017, 080/17 od 01.12.2017, 084/18 od 26.12.2018) definiše da „javno vodno dobro može biti vodno zemljište nastalo usled izmještanja ili uređenja prirodnog vodotoka, pregrađivanja tekućih voda, eksploatacije mineralnih sirovina i drugih zahvata u prostoru”, odnosno da takvo vodno dobro predstavlja vodno dobro od nacionalnog ili lokalnog značaja (u zavisnosti od teritorijalne distribucije nadležnosti). Stoga, djelovi prvobitnih parcela, koji sada čine dio (devastiranog) korita rijeke, predstavljaju vodna dobra od lokalnog značaja, pa stoga mogu biti definisana kao zemljište koje je u opštinskom vlasništvu.

Konačno, još jedan značajan aspekt koji se odnosi na vlasničko-pravne odnose u opštini Gusinje odnosi se na činjenicu da većina ljudi koji posjeduju imovinu u Gusinju zapravo živi u inostranstvu i rijetko dolaze u Gusinje i/ili žive na svojim posjedima u Gusinju. Stoga, Opština Gusinje mora da uloži dodatne napore kako bi našli i stupili u kontakt sa ovim licima. Ovaj problem dodatno otežavaju okolnosti koje se odnose na neriješene imovinske odnose, koji su veoma zastupljeni u Gusinju. Problemi koji se odnose na imovinsko-pravne odnose u Gusinju se odnose na činjenicu da postoji veliki broj slučajeva u kojima nije sproveden ostavinski postupak u Gusinju (što se ne odnosi samo na ovaj projekat, već Opština Gusinje trenutno realizuje projekat rekonstrukcije puta, koji karakteriše veliki broj problema koji se odnose na neriješene imovinsko-pravne odnose), pa je stoga veliki broj posjeda i dalje zaveden kao da je u vlasništvu preminulih osoba. Opština Gusinje je iskazala spremnost da pruži pomoć nasljednicima u pogledu rešavanja ovih problema.

Svi gorepomenuti problemi se moraju uzeti u obzir tokom implementacije aktivnosti definisanih RAP-om, a posebno usled činjenice da su se svi vlasnici zemljišta u KO Grnčar (devastirana dionica) izjasnili da se odriču bilo kakve vrste kompenzacije po osnovu eksproprijacije, tj. da žele dobrovoljno da poklone ekspropisano zemljište Opštini Gusinje, kao i da žele da iskoriste svoje pravo da odbiju bilo kakvu vrstu nadoknade po osnovu ekspropisanog zemljišta. Dodatno, važno je napomenuti da ovi vlasnici u potpunosti podržavaju projekat i da smatraju da je implementacija ovog projekta apsolutno neophodna kako bi se riješili svi problemi u vezi sa tokom rijeke u Gusinju.

Rezultati socio-ekonomskog istraživanja

Istraživanje u Gusinju je obuhvatilo vlasnike koji žive u projektnoj oblasti, kao i vlasnike koji ne žive u projektnoj oblasti. Stoga, podaci o parcelama i eksproprijaciji su prikazani po vrsti vlasnika, tj. podaci su prikazani zasebno za vlasnike koji žive i vlasnike koji ne žive na parcelama koje su predmet eksproprijacije⁸.

Ukupan broj parcela koje će biti ekspropisane za potrebe realizacije projekta je 13, pri čemu su u tabeli u nastavku prikazani rezultati socio-ekonomskog istraživanja među vlasnicima ovih parcela.

⁸ Vlasnici koji ne žive na parcelama koje će biti predmet eksproprijacije, zapravo ne žive u Crnoj Gori.

Tabela 2: Parcele koje će biti predmet eksproprijacije/broj vlasnika

	Frekvencija/broj vlasnika	Procenat	Validni procenat
1024	1	7.7	7.7
1025	1	7.7	7.7
917	1	7.7	7.7
918/1	2	15.4	15.4
918/2	1	7.7	7.7
940/1	1	7.7	7.7
947/1	1	7.7	7.7
948/1	1	7.7	7.7
974/1	1	7.7	7.7
975/1	1	7.7	7.7
978/1	1	7.7	7.7
982/1	1	7.7	7.7
Ukupno	13	100.0	100.0

Raspon ukupne površine parcela u projektnoj oblasti je prikazan u tabeli u nastavku.

Tabela 3: Površina parcela u projektnoj oblasti

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Manje od 1000m ²	2	15.4	15.4
Od 1001m ² do 3000m ²	5	38.5	38.5
Od 3001m ² do 6000m ²	3	23.1	23.1
Od 6001m ² do 9000m ²	3	23.1	23.1
Ukupno	13	100.0	100.0

Sa druge strane, površina ekspropisanog dijela parcela je prikazana u Tabeli 4, u nastavku.

Tabela 4: Površina ekspropisanog dijela parcela

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Od 11m ² do 50m ²	2	15.4	15.4
Od 101m ² do 500m ²	4	30.8	30.8
Od 5001m ² do 1000m ²	5	38.5	38.5
Više od 1001m ²	2	15.4	15.4
Ukupno	13	100.0	100.0

Kada je u pitanju vrsta zemljišta koje je pogođeno eksproprijacijom, 11 od 13 parcela su livade/pašnjaci, na jednoj parceli se nalazi stambeni objekat sa šumom, dok jedan ispitanik nije naveo vrstu zemljišta koje će biti ekspropisan.

Tabela 5: Vrsta ekspropisanog zemljišta

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Livada/pašnjak	11	84.6	91.7
Drugo (Stambeni objekat sa drugom vrstom zemljišta - šuma)	1	7.7	8.3
Ukupno	12	92.3	100.0
Ukupno	13	100.0	

Usled specifičnosti koje karakterišu projektno područje, tj. Gusinje, a po pitanju svojinsko-imovinskih i pravnih odnosa, rezultati cenzusa su takođe prikazani u formi podataka koji su podijeljeni u odnosu na vrstu vlasnika – vlasnici koji žive u Crnoj Gori i vlasnici koji žive u inostranstvu. Važno je napomenuti da svi vlasnici imaju jednaka prava po pitanju sticanja prava na nadoknadu, kao što je prikazano u matrici prava na nadoknadu. Međutim, prikaz podataka u odnosu na vrstu vlasnika je bitan kako bi se pružio sveobuhvatan pregled prava svih lica pogođenih projektom.

Kada su u pitanju vlasnici koji žive na parcelama koje su pogođene projektom, 33,3% ovih vlasnika (1 ispitanik) žive na predmetnim parcelama, pri čemu se i njihov stambeni objekat nalazi na predmetnoj parceli, dok ostali vlasnici posjeduju livade u projektnoj oblasti.

Tabela 6: Vrsta zemljišta na parcelama pogođenim eksproprijacijom (vlasnici koji žive na pogođenim parcelama)

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Stambeni objekat sa ostalim zemljištem - šuma	1	25.0	33.3
Livada	2	50.0	66.7
Ukupno	3	75.0	100.0
Ukupno	4	100	

Sa druge strane, svi vlasnici koji ne žive u projektnoj oblasti posjeduju livade/pašnjake u projektnoj oblasti.

Tabela 7: Vrsta zemljišta na parcelama pogođenim eksproprijacijom (vlasnici koji ne žive na pogođenim parcelama)

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Livada/pašnjak	9	100.0	100.0
Ukupno	9	100.0	100.0

Kada su u pitanju vlasnici koji žive na zemljištu pogođenom eksproprijacijom, samo jedan od ispitanika je naveo da on/ona nije vlasnik predmetnog zemljišta.

Tabela 8: Da li je ispitanik/ca (ili njegova/njena porodica) vlasnik/ca zemljišta? (vlasnici koji žive na pogođenim parcelama)

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	3	75.0	75.0
Ne	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

Kada su u pitanju vlasnici zemljišta koji ne žive na parcelama koje će biti predmet eksproprijacije, samo 2 od ukupnog broja ovih ispitanika su navela da nisu vlasnici predmetnog zemljišta.

Tabela 9: Da li je ispitanik/ca (ili njegova/njena porodica) vlasnik/ca zemljišta? (vlasnici koji ne žive na pogođenim parcelama)

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	7	77.8	77.8
Ne	2	22.2	22.2
Ukupno	9	100.0	100.0

Mali dio parcela koje su u vlasništvu ljudi koji žive u projektnoj oblasti će biti eksproprian za potrebe realizacije projekta, imajući u vidu da će samo 11% do 30% ovih parcela biti eksproprian na 75% ovih parcela.

Tabela 10: Procenat zemljišta koje će biti eksproprian u odnosu na ukupno površinu parcele (vlasnici koji žive na parcelama koje će biti predmet eksproprijacije)

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Od 11% do 30%	3	75.0	75.0
Od 51% do 90%	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

Kao što je i slučaj sa parcelama koje su u vlasništvu lica pogođenih projektom koji žive u projektnoj oblasti, i u slučaju ostalih parcela će doći do eksproprijacije malog dijela ukupne površine parcela, s obzirom na to da će manje od 10% ukupne površine ovih parcela biti eksproprian na 33.3% ukupnog broja parcela, dok će na 44,4% ovih parcela biti eksproprian od 11% do 30% ukupne površine.

Tabela 11: Procenat eksproprisanog dijela parcele u odnosu na ukupnu površinu parcele (vlasnici koji ne žive na parcelama koje će biti predmet eksproprijacije)

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Manje od 10%	3	33.3	33.3
Od 11% do 30%	4	44.4	44.4
Od 31% do 50%	1	11.1	11.1
Više od 91%	1	11.1	11.1
Ukupno	9	100.0	100.0

Rezultati istraživanja među vlasnicima parcela su prikazani u nastavku:

Domaćinstva	
Da li su sagrađeni neki objekti na zemljištu? (privremeni ili stalni)	7 ispitanika je navelo da na njihovom zemljištu postoje izgrađeni objekti. Važno je navesti da izgrađeni objekti postoje samo u KO Gusinje, dok se u dionici koja se nalazi u KO Grnčar ne nalaze bilo kakvi izgrađeni objekti.
Da li koristite livade/pašnjake i za koje svrhe?	3 parcele se koriste za skupljanje sijena od strane lica pogođenih projektom, pri čemu je svih 9 vlasnika koji ne žive u projektnoj oblasti takođe navelo da koriste predmetno zemljište za skupljanje sijena.
Pol članova domaćinstva ⁹¹⁰	- 85,7% članova domaćinstva (među vlasnicima koji žive u projektnoj oblasti) su muškarci - 64,7% članova domaćinstva (među vlasnicima koji ne žive u projektnoj oblasti) su muškarci
Zaposlenost članova domaćinstva	- 57,1% članova domaćinstva (8 osoba) (među vlasnicima koji žive u projektnoj oblasti su zaposleni, dok je 35,7% (5 osoba) nezaposleno. Jedan član domaćinstva je i dalje učenik. - 52,9% članova domaćinstva (9 osoba) (među vlasnicima koji ne žive u projektnoj oblasti) je zaposleno, dok je 35,3% članova domaćinstva nezaposleno (6 osoba). Jedan član domaćinstva je u penziji, dok je jedan član domaćinstva i dalje učenik.
Osjetljive kategorije među PAP	Lica pogođena projektom nisu navela da među njihovim članovima domaćinstva postoje bilo koje osjetljive kategorije
Mjesečni prihodi domaćinstva	- 75% domaćinstava koja žive u projektnoj oblasti imaju prosječne mjesečne prihode između 201 i 400 EUR, dok preostalih 25% domaćinstava (1 domaćinstvo) ima prihode između 401 i 750 EUR. - 77.8% domaćinstava koja ne žive u projektnoj oblasti (7 domaćinstava) imaju prosječne mjesečne prihode između 201 i 400 EUR, 11,1% (1 domaćinstvo) ima prihode između 401 i 750 EUR, dok jedno domaćinstvo ostvaruje prosječne mjesečne prihode između 751 i 1000 EUR.
Šta pretpostavljate da bi mogli biti Vaši glavni problemi uzrokovani projektom?	- 4 muška i 2 ženska ispitanika iz domaćinstava koja žive u projektnoj oblasti su navela da bi se glavni problemi mogli odnositi na izmještanje poljoprivrednih aktivnosti, dok su 2 ženska člana domaćinstva navela da bi se problemi mogli odnositi na gubitak sredstava za život - 2 muška i 2 ženska ispitanika iz domaćinstava koja ne žive u projektnoj oblasti su navela da bi se glavni problem mogao odnositi na gubitak sredstava za život
Šta smatrate da bi bila najbolja naknada za Vas?	- 100% domaćinstava koja žive u projektnoj oblasti je navelo da bi novčana naknada bila najadekvatnija - 88,9% domaćinstava koja ne žive u projektnoj oblasti (8 domaćinstava) je navelo da bi novčana naknada bila najadekvatnija, dok je 1 domaćinstvo navelo da bi više željeli da „dobiju zamjensko zemljište u nekom primorskom gradu u Crnoj Gori“
Nivo informacija o planiranoj eksproprijaciji	- 1 domaćinstvo koje živi u projektnoj oblasti nije zadovoljno nivoom informacija koje su dobili, dok preostala 3 domaćinstva nisu niti zadovoljna niti nezadovoljna informacijama koje su dobili o eksproprijaciji

⁹ Ukupan broj članova domaćinstva, kada su u pitanju vlasnici koji žive u projektnoj oblasti, je 14

¹⁰ Ukupan broj članova domaćinstva, kada su u pitanju vlasnici koji ne žive u projektnoj oblasti, je 17

Domaćinstva	
	- 57,1% članova domaćinstava koja ne žive u projektnoj oblasti (4 domaćinstva) su nezadovoljna, 1 domaćinstvo je zadovoljno, dok su 2 domaćinstva u potpunosti zadovoljna informacijama koje su dobili u vezi sa eksproprijacijom.
Uočeni gubici	Strah od gubitka sredstava za život, strah od izmještanja poljoprivrednih aktivnosti
Planovi nakon eksproprijacije	- 1 domaćinstvo koje živi u projektnoj oblasti planira da uloži sredstva u neki projekat, 1 domaćinstvo planira da iskoristi novac da ode na putovanje (na more), dok 2 domaćinstva planiraju da ulože novac u poljoprivredu - 33,3% (3 domaćinstva) domaćinstava koja ne žive u projektnoj oblasti planiraju da ulože sredstva u poljoprivredu, 1 domaćinstvo planira da iskoristi novac za renoviranje kuće, 1 domaćinstvo planira da uloži novac u uređenje preostalog dijela livade, 2 domaćinstva planiraju da ulože u privatni biznis, dok 1 domaćinstvo nije dalo odgovor na ovo pitanje.

6 PRAVA NA NAKNADU

U Matrici prava na naknadu su navedene vrste gubitaka i kategorije lica u odnosu na vrstu nadoknade koju mogu ostvariti. U mjeri u kojoj je to moguće, sa vlasnicima zemljišta će se pokušati postizanje sporazuma o naknadi, kako bi se nedobrovoljno preseljenje izbjeglo ili svelo na minimum.

VRSTA PRAVA, POSJEDA ILI GUBITKA USLED REALIZACIJE PROJEKTA	PRAVA
VLASNICI ZEMLJIŠTA	
Djelimični gubitak parcele (formalni ili neformalni vlasnici, zakupci)	<p>Zahtjev za eksproprijaciju preostalog dijela parcele (u slučaju da eksproprijacija dovodi do gubitka ekonomskog interesa za korišćenje preostalog dijela parcele) (u skladu sa Članom 8 Zakona o eksproprijaciji), pri čemu u ovom slučaju vlasnik može dobiti zamjensku parcelu sličnih ili istih karakteristika ili novčanu naknadu za parcelu, i to u iznosu pune zamjenske vrijednosti</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Novčana naknada u iznosu pune zamjenske vrijednosti, a u skladu sa zvaničnom procjenom vrijednosti nepokretnosti i tržišnom vrijednosti istog i/ili sličnog zemljišta na istoj i/ili sličnoj lokaciji</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Novčana naknada u iznosu pune zamjenske vrijednosti, a u skladu sa zvaničnom procjenom vrijednosti nepokretnosti i tržišnom vrijednosti istog i/ili sličnog zemljišta na istoj i/ili sličnoj lokaciji</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Pomoć osjetljivim licima (licima koja žive u inostranstvu) po pitanju ostvarivanja njihovih prava u vezi sa dobijanjem nadoknade, što je potrebno uraditi u saradnji sa Centrom za socijalni rad i izabranim pravnim zastupnikom</p>
Gubitak objekata (formalni ili neformalni vlasnici zemljišta, zakupci)	<p style="text-align: center;">Zamjensko zemljište sličnih ili istih karakteristika, na istoj ili sličnoj lokaciji</p> <p style="text-align: center;">ili</p> <p>Novčana nadoknada u iznosu zamjenske vrijednosti (u skladu sa tržišnom vrijednosti i troškovima realizovanih aktivnosti po pitanju unapređenja na posjedima, ukoliko su ista realizovana)</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Novčana nadoknada u iznosu vrijednosti izvedenih radova za neformalno izgrađene pomoćne objekte (šupe, garaže, ljetnje kuhinje, itd.)</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p style="text-align: center;">Nadoknada i pomoć za preseljenje</p>
Gubitak neplodnog zemljišta (formalni ili neformalni vlasnici zemljišta, zakupci)	Novčana nadoknada ili zamjensko zemljište na sličnoj lokaciji i iste vrijednosti
Gubitak usjeva/voćnjaka (formalni ili neformalni vlasnici zemljišta, zakupci)	<p>Pružanje prava na branje voća, povrća, itd. prije početka radova (ukoliko je to moguće)/Novčana naknada za jednogodišnje usjeve u iznosu zamjenske vrijednosti</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p style="text-align: center;">Novčana nadoknada za višegodišnje usjeve i drveće u iznosu zamjenske vrijednosti</p>
Djelimični gubitak parcele (formalni ili neformalni vlasnici zemljišta, zakupci)	<p>Zahtjev za eksproprijaciju preostalog dijela parcele (u slučaju da eksproprijacija dovodi do gubitka ekonomskog interesa za korišćenje preostalog dijela parcele) (u skladu sa Članom 8 Zakona o eksproprijaciji), pri čemu u ovom slučaju vlasnik može dobiti zamjensku parcelu sličnih ili istih karakteristika ili novčanu naknadu za parcelu, i to u iznosu pune zamjenske vrijednosti</p> <p style="text-align: center;">+</p> <p>Novčana naknada u iznosu pune zamjenske vrijednosti, a u skladu sa zvaničnom procjenom vrijednosti nepokretnosti i tržišnom vrijednosti istog i/ili sličnog zemljišta na istoj i/ili sličnoj lokaciji</p>

VRSTA PRAVA, POSJEDA ILI GUBITKA USLED REALIZACIJE PROJEKTA	PRAVA
	+ Pomoć osjetljivim licima u ostvarivanju njihovih prava po pitanju nadoknade
Gubitak zemljišta (formalni ili neformalni vlasnici zemljišta, zakupci)	Novčana naknada za izgubljene posjede (usjevi, infrastruktura za navodnjavanje i druga ulaganja na zemljištu) po zamjenskoj cijeni + Pružanje pomoći osjetljivim licima (lica koja žive u inostranstvu) po pitanju ostvarivanja njihovih prava na nadoknadu, što je potrebno sprovesti u saradnji sa Centrom za socijalni rad i izabranim pravnim zastupnikom
Pomoć u obnavljanju sredstava za život	Novčana naknada za stvarni gubitak sredstava, plate, naknade ili zarade od prodaje
Gubitak jednogodišnjih usjeva (formalni ili neformalni vlasnici zemljišta, zakupci)	Pružanje prava na branje voća, povrća, itd. prije početka radova (ukoliko je to moguće)/Novčana naknada za jednogodišnje usjeve u iznosu zamjenske vrijednosti + Novčana nadoknada za višegodišnje usjeve i drveće u iznosu zamjenske vrijednosti
Gubitak višegodišnjih usjeva/voćnjaka (formalni ili neformalni vlasnici zemljišta, zakupci)	Pružanje prava na branje voća, povrća, itd. + Novčana naknada za višegodišnje usjeve i drveće u iznosu zamjenske cijene
Gubitak pristupa zemljištu za potrebe skupljanja sijena/ispaše (formalni ili neformalni vlasnici zemljišta, zakupci)	Pravo korišćenja zemljišta za potrebe skupljanja sijena/ispaše u svakom trenutku (ukoliko je to moguće)/Ukoliko pristup parcelama nije omogućen tokom izvođenja radova, mora biti obezbijedena novčana naknada za izgubljene prihode od skupljanja/prodaje sijena (po tržišnoj vrijednosti)
Privremeno zauzimanje zemljišta i gubici tokom izvođenja radova (formalni ili neformalni vlasnici zemljišta, zakupci)	Novčana naknada za izgubljene posjede (usjevi, višegodišnji usjevi) + Naknada za izgubljene posjede (drveće, itd.) + Dužnost da se zemljište vrati u prvobitno stanje (stanje prije realizacije projekta)
<i>DRUGI GUBICI</i>	
Gubitak prava puta	Svi vlasnici zemljišta (kako oni koji su obuhvaćeni elaboratom eksproprijacije, kao i svi drugi vlasnici zemljišta u projektnoj oblasti) moraju dobiti nadoknadu za bilo kakvo potencijalno zauzimanje zemljišta, a u slučaju da takvo zauzimanje zemljišta dovodi do dodatnih gubitaka izvora sredstava za život, usjeva, i/ili drugih posjeda + Novčana naknada za višegodišnje usjeve u iznosu zamjenske cijene
Gubitak javne infrastrukture	Javna infrastruktura će biti zamijenjena u slučaju da dođe do njenog uništenja, i to infrastrukturom istih ili boljih specifikacija
Nedefinisani uticaji (trajni ili privremeni gubitak)	Bilo koja vrsta neidentifikovanih uticaja će biti ublažena u skladu sa principima i ciljevima definisanim u RPF. U slučaju postojanja razlika između nacionalnog zakonodavnog okvira i ESS5 u nekom konkretnom slučaju, primjenjivaće se odredbe koje su povoljnije za vlasnika/korisnika pogođenog zemljišta

7 POMOĆ OSJETLJIVIM LICIMA

Identifikovana osjetljiva lica

Istraživanjem nisu identifikovana osjetljiva lica, tj. ispitanici nisu naveli da u njihovim domaćinstvima postoje osjetljive kategorije stanovnika. Međutim, usled složenosti situaciju u Gusinju, a po pitanju imovinsko-pravnih odnosa, stanja parcela, kao i činjenice da veliki broj lica pogođenih projektom živi u inostranstvu, Opština Gusinje će pružiti dodatnu pomoć ovim licima. Lica koja žive u inostranstvu, a čije zemljište će biti predmet eksproprijacije za potrebe projekta, su identifikovana kao osjetljiva usled potencijalnih prepreka koje mogu imati po pitanju pristupa informacijama i učestvovanja u javnim konsultacijama/sastancima povodom eksproprijacije. Stoga, usled ograničenja po pitanju pravovremenog pristupa informacijama, uz činjenicu da ove osobe možda neće biti u prilici da prisustvuju svim zvaničnim sastancima povodom eksproprijacije/nadoknade (tj. sastanci u Upravi za katastar i državnu imovinu povodom predlaganja odluke o eksproprijaciji/nadoknadi), ove osobe se smatraju osjetljivim i njima će biti pružena dodatna pomoć tokom realizacije projekta.

Pomoć osjetljivim licima

Opština Gusinje će pronaći i stupiti u kontakt sa svim vlasnicima/naslednicima imovine kako bi im pružili sve potrebne informacije u vezi sa planiranim projektom i eksproprijacijom, a sve kako bi osigurali da i ova lica mogu ostvariti sva svoja prava u vezi sa eksproprijacijom. Dodatno, Opština Gusinje će pružiti pomoć licima pogođenim projektom tokom cjelokupnog pravnog postupka u vezi sa prenosom vlasništva sa preminulih lica na naslednike. Osjetljiva lica će biti konsultovana u vezi sa vrstom pomoći koja im je potrebna, pri čemu će im pomoć biti pružena u skladu sa pravima definisanim u Matrici prava i drugim vrstama pomoći.

Vrste pomoći koje im mogu biti pružene obuhvataju:

- Pomoć pri ostvarivanju prava na pomoć osjetljivim licima, koja je garantovana Zakonom o svojinsko-pravnim odnosima, gdje je primjenljivo;
- Dodjeljivanje pravnih zastupnika svim vlasnicima zemljišta koji žive u inostranstvu, pri čemu pravni zastupnik mora zastupati interese svih lica pogođenih projektom na isti način kako bi zastupao/la svoje interese i prava. Pravni zastupnici moraju zastupati ova lica tokom ostavinskog postupka, procesa eksproprijacije (sastanci u Upravi za katastar i državnu imovinu), kao i tokom svih ostalih pravnih postupaka;
- Pružanje pomoći tokom procesa isplate nadoknada, tj. osiguravanje da svi vlasnici u potpunosti razumiju svu dokumentaciju i proces isplate koji se odnosi na nadoknade (što se posebno odnosi na penzionere);
- Pružanje pomoći osjetljivim licima/domaćinstvima će biti podržano od strane PIU, a u skladu sa konkretnim potrebama ovih lica, a sve na osnovu procjene od slučaja do slučaja koja će biti realizovana u saradnji sa opštinskom službom za socijalni rad. Ovaj proces će se sprovesti tokom cjelokupne realizacije projekta, a sve kako bi se u obzir uzele i sve potencijalne kategorije stanovništva/lica koje mogu biti identifikovane kao osjetljive tokom implementacije projekta, pored već identifikovanih i predstavljenih osjetljivih lica.

8 OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I JAVNE KONSULTACIJE

Insitucije koje su uključene u proces eksproprijacije za pod-projekat (Ministarstvo i Opština) su odgovorne za objavljivanje informacija i javne konsultacije.

RAP će biti objavljen na engleskom i crnogorskom jeziku na web-sajtovima Ministarstva (<https://www.gov.me/mpsv>), Opštine Gusinje (<https://www.opstinagusinje.me/>), i SB. Štampani primjerci dokumenta će se takođe nalaziti i biti lako dostupni svim zainteresovanim stranama na sledećim lokacijama:

- Ministarstvo, adresa: Rimski Trg br. 46, 81000 Podgorica, Crna Gora
- Opština Gusinje, adresa: Čaršijska br. 28, 84326 Gusinje, Crna Gora

Obavještenje o objavljivanju predloga RAP-a biće postavljeno na oglasnoj tabli MZ „Gusinje“ i MZ „Grnčar“ a sadržaće sledeće informacije:

- gdje je RAP dostupan;
- datum javnih konsultacija;
- kontakt informacije odgovornog lica kome se mogu uputiti pitanja ili komentari;
- rok za dostavljanje komentara.

Ne ranije od 10 dana nakon objavljivanja predloga RAP-a, biće organizovane javne konsultacije u prostorijama Opštine kako bi se predstavio sadržaj RAP-a i prodiskutovala sva pitanja koja se odnose na eksproprijaciju i sva pitanja projektom pogođenih ljudi. Na sastanku će biti prisutni predstavnici Ministarstva i Opštine, gdje će predstaviti sledeće:

- Tačnu projektnu oblast
- Status aktivnosti po pitanju eksproprijacije
- Glavne elemente ovog RAP-a

Sastanak će biti najavljen putem zvaničnog web-sajta Ministarstva i Opštine, kao i putem obavještenja koje će biti postavljeno na oglasnoj table Opštine , MZ Gusinje i MZ Grnčar. Obavještenje će takođe biti direktno dostavljena udruženju ribara koje je iskazalo interesovanje da bude informisano o ovom projektu. Obavještenje će sadržati sledeće informacije: (i) gdje je RAP dostupan, (ii) datum i vrijeme sastanka, (iii) kontakt informacije odgovornog lica kome se mogu uputiti pitanja ili komentari, kao i rok za dostavljanje komentara.

U roku od 10 dana od održavanja sastanka, PAP će imati priliku da dostave svoja pitanja i komentare. Svi opravdani komentari i sugestije će biti uzeti u razmatranje i implementirani u ovaj RAP na odgovarajući način od strane Ministarstva.

Finalni RAP će biti objavljen na zvaničnim internet stranicama Ministarstva, Opštine i SB. RAP će biti dostupan javnosti tokom cijelog trajanja projekta, zajedno sa RPF.

Kada bude pokrenuta zvanična procedura eksproprijacije, predstavnici Opštine će lično posjetiti sve vlasnike parcela. Ovom prilikom će ih informisati o uticajima koje će projekat imati na njihove posjede, pri čemu će im dati konkretne informacije o uticajima pod-projekta koji će se direktno odnositi na svaku pojedinačnu parcelu.

Pored toga, pogođene lokalne zajednice će biti informisane o planiranim građevinskim radovima 3 mjeseca prije početka izvođenja radova, kao i tokom izvođenja radova, po potrebi i to putem:

- Zvaničnog sajta Ministarstva
- Zvaničnog sajta Opštine
- Obavještenja u lokalnim novinama
- Obavještenja na lokalnim radio stanicama
- Flajera/oglasnih tabli u prostorijama Opštine i mjesnih zajednica

9 ANGAŽOVANJE ZAINTERESOVANIH STRANA

Okvir za zaštitu životne sredine i socijalnih pitanja Svjetske banke definiše 10 standarda, pri čemu se Angažovanje zainteresovanih strana i objavljivanje informacija (ESS10) bavi angažovanjem zainteresovanih strana. Ovaj standard prepoznaje značaj otvorene i transparentne komunikacije između zajmoprimca i zainteresovanih strana u okviru projekta kao jedan od ključnih elemenata dobre međunarodne prakse. Efikasan proces angažovanja zainteresovanih strana može unaprijediti održivost projekata u pogledu zaštite životne sredine i socijalnih pitanja, unaprijediti stepen prihvaćenosti projekta, i značajno doprinijeti uspješnom razvoju i implementaciji projekta.

Aktivnosti po pitanju angažovanja zainteresovanih strana koje su definisane u ovom RAP-u su usaglašene sa aktivnostima koje su definisane na nivou projekta, i to u SEP-u koji je pripremljen za potrebe cjelokupnog projekta i objavljen 2020. godine. Stoga, važno je napomenuti da se SEP koji je pripremljen za cjelokupni projekat mora pratiti tokom cjelokupnog trajanja projekta kako bi se osiguralo ispunjenje sa svim obavezama i odgovornostima po pitanju angažovanja zainteresovanih strana na nivou cjelokupnog projekta. Međutim, u nastavku su opisane aktivnosti koje su do sada realizovane po pitanju angažovanja zainteresovanih strana, kao i generalni principi i odgovornosti koji moraju biti ispoštovani na nivou cjelokupnog projekta.

Aktivnosti koje su do sada realizovane po pitanju angažovanja zainteresovanih strana i javnih konsultacija su prvenstveno bile implementirane od strane Ministarstva, pri čemu je jedini zvanični javni konsultativni sastanak održan sa ciljem prezentacije cjelokupnog projekta koji će biti implementiran u sve 4 opštine. Ovaj sastanak je održan u Bijelom Polju, 24. januara 2020. godine, u prostorijama Opštine Bijelo Polje, pri čemu su na sastanak pozvani predstavnici sve četiri opštine (Bijelo Polje, Berane, Plav i Gusinje).

Pored toga, važno je napomenuti da je javnost, uključujući PAP, informisana o projektu putem medija, dok su neka od glavnih medijskih obavještenja u vezi sa implementacijom projekta u Gusinju prikazana u tabeli u nastavku.

Tabela 12: Medijska obavještenja

Mediji	Obavještenje	Datum	Link
Zvanična internet stranica Ministarstva	Odbor direktora SB: 15 miliona eura za regulaciju Lima i Grnčara	11. avgust 2020.	https://www.gov.me/clanak/230188--odbor-direktora-svjetske-banke-15-miliona-eura-za-regulaciju-lima-i-grncara
Internet portal "Gusinje-Gusinje"	Obavještenje da je za regulaciju rijeka Grnčar i Lim opredijeljeno 20 miliona eura i vizuelna prezentacija Idejnog rešenja	20. septembar 2019.	https://www.Gusinjegusi.nje.me/2019/09/za-regulaciju-rijeka-grncar-i-lim.html

Aktivnosti povodom angažovanja zainteresovanih strana će se sprovoditi tokom cjelokupnog trajanja projekta, tj. tokom sledećih faza projekta:

- Priprema i implementacija RAP-a
- Izvođenje radova
- Faza nakon završetka izvođenja radova i operativna faza

PIU je odgovorna za implementaciju aktivnosti u domenu angažovanja zainteresovanih strana (koje su detaljno opisane u Planu angažovanja zainteresovanih strana), pri čemu će ove aktivnosti sprovesti Specijalista za komunikacije koji je zaposlen u PIU. Aktivnosti u domenu angažovanja zainteresovanih strana će biti implementirane na različite načine, pri čemu će se koristiti različite metode komunikacije. PIU mora koordinirati svim aktivnostima u domenu angažovanja zainteresovanih strana, u saradnji sa Opštinom Gusinje, pri čemu će aktivnosti po pitanju angažovanja zainteresovanih strana obuhvatiti sledeće:

- Sastanci povodom početka realizacije projekta
- Komunikacija putem medija
- Materijal za komunikacije
- Žalbeni mehanizam
- Info pultovi
- Istraživanja o percepciji i povratnim informacijama među građanima/projektom pogođenim licima
- Treninzi i radionice
- Predložena strategija za uključivanje predloga osjetljivih grupa

Sve relevantne informacije o napretku projekta, zvanična projektna dokumentacija, kao i informacije o aktivnostima angažovanja zainteresovanih strana će biti pravovremeno objavljeni na zvaničnim stranicama Ministarstva i PIU.

Konačno, Opština Gusinje je odgovorna za implementaciju svih aktivnosti koje se tiču informisanja vlasnika parcela o eksproprijaciji, procjeni vrijednosti zemljišta u koordinaciji sa Područnom jedinicom Uprave za katastar i državnu imovinu. Predstavnici opštine će održavati redovnu komunikaciju sa PIU i biti prisutni na svim konsultativnim sastancima/javnim konsultacijama sa zainteresovanim stranama.

10 ŽALBENI MEHANIZAM I POSTUPANJE PO ŽALBAMA

Upravljanje žalbama predstavlja sastavni dio kvalitetne strategije angažovanja zainteresovanih strana, a ovaj proces je neophodan za uspješnu realizaciju pod-projekta.

Svaka žalba u vezi sa eksproprijacijom će biti obrađena (obavezni koraci: prijem, procjena i dodjela žalbe, potvrda prijema, ispitivanje, odgovor, praćenje i 'zatvaranje' žalbe), a sve u okviru žalbenog mehanizma koji je detaljno opisan u nastavku.

PIU će napraviti registar žalbi, i osigurati da su sva PAP u potpunosti informisana o žalbenom mehanizmu, što će postići na način što će ih obavijestiti o postojanju ovog registra, njegovoj namjeni, kao i kontakt osobi i procedurama putem kojih se mogu podnijeti žalbe u projektom pogođenom području.

Žalbeni obrazac je dostupan u PRILOGU 1: ŽALBENI OBRAZAC ovog RAP-a.

PIU će osigurati da je nadležna opština izabrala najmanje jednog službenika koji će se baviti žalbenim procesom. Ovaj službenik će biti zadužen da potvrdi prijem žalbe u roku od 7 kalendarskih dana od prijema iste, da usmjeri žalbu nadležnoj osobi koja analizirati istu i predložiti odgovarajuće rešenje, pri čemu ovaj službenik takođe mora osigurati da svi podnosioci žalbe pravovremeno dobiju obavještenje o postupanju po žalbi/'zatvaranju' žalbe, kao i da ova lica potvrde prijem navedenih obavještenja. Službenik koji je zadužen za žalbeni mehanizam na

opštinskom nivou, mora redovno obavještavati PIU o primljenim žalbama, kao i u slučaju bilo kakvih hitnih ili neočekivanih događaja.

Svi komentari ili razlozi za zabrinutost mogu biti upućeni PIU ili nadležnom opštinskom službeniku usmenim ili pismenim putem (poštom, e-mailom, telefonom, putem popunjavanja i dostavljanja žalbenog obrasca u prostorijama Opštine ili na gradilištu) pri čemu podnosilac žalbe ne može snositi bilo kakve troškove za dostavljanje žalbe. Žalbe se takođe mogu dostaviti anonimno.

Sve žalbe će biti zavedene u registru, pod odgovarajućim brojem, pri čemu će prijem žalbi biti potvrđen u roku od 7 kalendarskih dana. Svaka žalba će biti zavedena u registru, koji će sadržati sledeće informacije:

- opis žalbe,
- datum slanja potvrde o prijemu žalbe podnosiocu žalbe
- opis preduzetih aktivnosti (ispitivanje, korektivne mjere), i
- datum rešavanja i 'zatvaranja' žalbe/slanje povratnih informacija podnosiocu žalbe.

PIU i opštinski službenik će uložiti razumne napore da odgovore na dostavljene žalbe, a nakon potvrde prijema istih. Ukoliko opštinski službenik nije u mogućnosti da riješi dostavljene žalbe putem direktnih korektivnih mjera, u daljem postupku će biti definisane dugoročne korektivne aktivnosti. Podnosilac žalbe će biti obaviješten o predloženim korektivnim aktivnostima, pri čemu će takođe biti obaviješteni o daljim korektivnim radnjama u roku od 25 kalendarskih dana od dana dostavljanja potvrde o prijemu žalbe.

Ukoliko se konkretni problem koji je istaknut putem žalbenog mehanizma ne može riješiti ili ukoliko nije potrebno preduzimati radnje po tom pitanju, podnosiocu žalbe se mora dostaviti detaljno objašnjenje/opravljanje u vezi sa razlozima zbog kojih nisu pokrenute radnje po pitanju problema navedenih u žalbi. U ovom odgovoru će takođe biti navedeno i objašnjenje o načinima na koje lice/organizacija koje je podnijelo žalbu može preduzeti dalje korake u vezi sa svojom žalbom, u slučaju da ishod nije zadovoljavajući.

Ukoliko podnosilac žalbe nije zadovoljan sa implementiranim korektivnim radnjama i/ili objašnjenjem u kom se navodi zbog čega nije potrebno preduzimati korektivne radnje, žalba će biti dalje upućena Komisiji za žalbe. Komisiju za žalbe će činiti makar:

- jedan predstavnik/ca PIU,
- jedan predstavnik/ca Opštine,
- dva predstavnika/ce projektom pogođenih lica.

Komisija će izvršiti ponovnu evaluaciju prethodno preduzetih korektivnih radnji i/ili objašnjenja koje se odnose na razloge zbog kojih nije potrebno preduzeti takve radnje i preispitati alternative za postupanje po žalbi na način koji bi bio zadovoljavajući za podnosioca žalbe. Podnosilac žalbe će biti informisan o predloženim alternativnim korektivnim radnjama i dodatno obaviješten o daljim aktivnostima po pitanju korektivnih radnji u roku od 3 mjeseca od dana potvrde prijema žalbe.

U bilo kom trenutku, podnosilac žalbe može zatražiti drugi pravni lijek, u skladu sa zakonodavnim okvirom Crne Gore.

Žalbeni mehanizam će biti u potpunosti operativan u svim fazama projekta, tj. prije početka izvođenja radova, tokom faze izvođenja radova, kao i tokom operativne faze. S tim u vezi, Ministarstvo i Opština će učiniti dostupnim žalbeni obrazac prije početka izvođenja radova, i to kako na gradilištu, tako i na njihovim zvaničnim internet stranicama.

Žalbe se mogu dostaviti na sledeći način:

- U Opštini, putem popunjavanja žalbenog obrasca
- Na gradilištu, putem popunjavanja žalbenog formulara
- Elektronskim putem, na email adresu koja je navedena u nastavku
- Telefonskim putem, na broj telefona koji je naveden u nastavku

Izvođač(i) će prosljediti sve primljene žalbe opštinskom službeniku, kako bi on/ona mogao/la preduzeti dalje radnje. Žalbe koje se odnose na izvođenje radova će biti riješene od strane izvođača građevinskih radova, dok će upravljanje ovim žalbama biti praćeno od strane PIU i opštinskog službenika. Takođe, izvođač(i) su dužni da aktivno učestvuju u rešavanju žalbi tokom izvođenja radova, pri čemu moraju voditi evidenciju o gorepomenutom. Preporučuje se da izvođač(i) angažuju jednu osobu koja će biti zadužena za upravljanje žalbama tokom implementacije projekta.

Kontakt informacije za dostavljanje komentara i žalbi povodom projekta su dostupne u nastavku.

Vlada Crne Gore, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
n/r: Gdin Željko Furtula, Generalni direktor Direktorata za vodoprivredu
Adresa: Rimski Trg 46, 81000 Podgorica/Crna Gora
Telefon: + 382 20 482 108
E-mail: zeljko.furtula@mpsv.gov.me

Važno je napomenuti da je PIU angažovala mlađeg asistenta za socijalna pitanja, koji će biti odgovoran/a za ispunjavanje zahtjeva definisanih ESF, a sve kako bi se osigurala usaglašenost sa SB ESF i politikama zaštite, pri čemu će ovo lice biti direktno zaduženo za komunikaciju sa opštinama, zainteresovanim stranama, kao i za žalbeni mehanizam.

Odgovornosti i obaveze mlađeg asistenta za socijalna pitanja su navedena u nastavku:

- Direktna saradnja sa višim socijalnim stručnjakom u cilju rešavanja pitanja i izazova koji se odnose na implementaciju ESF;
- Pružanje pomoći višem socijalnom stručnjaku u pripremi revizije socijalnih pitanja i relevantnih društvenih pitanja za različite planove za ublažavanje društvenih uticaja kao što su planovi za implementaciju SEP-a, akcioni planovi za preseljenje, monitoring procedura upravljanja radom i sveukupne aktivnosti i izvještavanje koje se odnosi na sistem upravljanja socijalnim pitanjima;
- Pružanje podrške prilikom implementacije, praćenja i monitoringa sprovođenja aktivnosti, a sve kako bi se osigurala implementacija Akcionih planova za preseljenje, Procedura upravljanja radom i relevantnih aspekata ESMP-a.
- Komunikacija sa zainteresovanim stranama o pitanjima socijalne održivosti i principa zaštite prava, kao i pružanje savjeta po pitanju tehničkih mogućnosti za društveni razvoj, posebno u vezi sa pitanjima koja se odnose na prinudno preseljenje, pitanja rada, planove za ublažavanje uticaja i strategije institucionalnog razvoja;
- Učestvuje i igra vodeću ulogu u kontroli portfolija koji se odnose na predmetna pitanja društvenog razvoja;
- Upravljanje zvaničnom web stranicom projekta i društvenim medijima, uključujući rad sa programerima web stranice, redovno ažuriranje informacija na društvenim mrežama i komunikacija sa ljudima putem ovih kanala informisanja;
- Praćenje odnosa sa medijima, uključujući pisanje i distribuciju saopštenja za javnost, odgovaranje na upite medija i vođenje evidencije o medijskim aktivnostima u vezi sa projektom;
- Omogućava široko zastupljeno i redovno objavljivanje informacija u vezi sa Projektom, obezbjeđuje vidljivost projekta i olakšava angažovanje zainteresovanih strana na način što će efikasno upravljati društvenim mrežama (Tviter, Fejsbuk);
- Upravljanje marketinškim materijalima, uključujući brošure, biltene i email obavještenja;

- Pronalaženje najpogodnijih mogućnosti za informisanje zainteresovanih strana o projektnim aktivnostima bilo u štampi, na TV-u ili onlajn;
- Izrada i implementacija godišnjeg plana rada i komunikacija, u saradnji sa višim socijalnim stručnjakom i menadžerom projekta;
- Pružanje podrške pri razvoju održivih lokalnih i nacionalnih mehanizama komunikacije i strategija putem obilaska lokacija kako bi se na adekvatan način odgovorilo na potrebe različitih grupa;
- Osigurati da su komunikacioni i informacioni kanali prilagođeni potrebama svih identifikovanih zainteresovanih strana;
- Vođenje evidencije žalbi kao obaveznog dijela žalbenog mehanizma kako bi se osiguralo da svaka pritužba ima individualni referentni broj i da se na odgovarajući način prati, kao i da su evidentirane radnje završene;
- Nadgleda rad konsultanata kako bi se osigurala konzistentnost i usklađenost sa standardima Banke;
- Učestvuje u aktivnostima monitoringa aktivnosti, uključujući operativne misije, sa fokusom na implementaciju aktivnosti;
- Učestvovanje u nadzoru projektnih aktivnosti i redovnom praćenju implementacije projekta, uključujući pružanje pomoći pri rešavanju novonastalih problema kako bi se osigurali rezultati na terenu i napredak po pitanju implementacije projekta;
- Održavanje aktivne komunikacije sa širokim spektrom ključnih aktera, uključujući razvojne partnere, privatni sektor i civilno društvo;
- Priprema zapisnike sa sastanaka u vezi sa implementacijom Projekta;
- Organizovanje relevantnih događaja uz podršku PIU;
- Preuzima druge dužnosti u skladu sa zahtjevima projekta ili prema uputstvima menadžera projekta i koordinatora projekta.

Ostale odgovornosti i obaveze mlađeg asistenta za socijalna pitanja su navedena u nastavku:

- U skladu sa smjernicama menadžera projekta, na dnevnoj i stalnoj osnovi, omogućiti kontinuiranu razmjenu informacija između institucija i PIU;
- Aktivno učešće u aktivnostima projektnog tima i pružanje visokokvalitetne tehničke podrške u realizaciji projektu, a u vezi sa identifikacijom, pripremom i implementacijom mjera upravljanja socijalnim rizicima, usaglašenošću sa ESMP-om i drugim aktivnostima usmjerenim na unapređenje društvene održivosti projekta;
- Pruža operativnu i tehničku podršku pri implementaciji projekta, u skladu sa odgovarajućim Okvirom zaštite životne sredine i socijalnih pitanja Svjetske banke (ESF), blisko saradujući sa i pod vođstvom starijih stručnjaka angažovanih na projektu;
- Vođenje dijaloga sa vladinim tijelima, a u vezi sa pitanjima koja se odnose na društveni razvoj i srodne teme, kao što su razvoj vođen zajednicom (CDD), društvena odgovornost, angažovanje građana, lokalna uprava, socijalna inkluzija i rodna ravnopravnost;
- Priprema izvještaja na osnovu informacija prikupljenih tokom sprovođenja planova socijalnog upravljanja i javnih konsultacija u saradnji sa stručnjacima za životnu sredinu i višim socijalnim stručnjakom;
- Organizacija prikupljanja/razmjene informacija između ministarstava/institucija i drugih zainteresovanih strana i Banke i konsultanata angažovanih u konkretnim projektnim aktivnostima;
- Obavlja i druge zadatke i odgovornosti koje joj dodijeli menadžer projekta.

Kontakt informacije mlađeg asistenta za socijalna pitanja su navedena u nastavku.

Jedinica za implementaciju projekta (PIU)
Marina Bulatović, Mlađi asistent za socijalna pitanja
Telefon: +382 68 634 889
Email: mbulatovicsdip@gmail.com

11 IMPLEMENTACIJA AKCIONOG PLANA OTKUPA ZEMLJIŠTA

11.1 ODGOVORNOSTI U IMPLEMENTACIJI

PIU je odgovorna za implementaciju pod-projekta. Međutim, procesi koji se odnose na eksproprijaciju predstavljaju takođe i odgovornost drugih institucija koje su uključene u projekat, a koje su prikazane u tabeli u nastavku.

Tabela 13: Odgovornosti za implementaciju RAP-a

INSTITUCIJA/ORGANIZACIJA	ULOGE I ODGOVORNOSTI
PIU	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Odgovorna za implementaciju RPF/RAP i ostale pod-projektne dokumentacije. ▪ Podizanje svijesti među opštinskim službenicima u vezi sa zahtjevima definisanim RPF i RAP ▪ Objavljivanje informacija i dokumentacije kako bi bila dostupna svim licima i zajednicama pogođenim projektom, i organizacija javnih konsultacija u saradnji sa Opštinom ▪ Vođenje evidencije o konsultativnim aktivnostima ▪ Direktna komunikacija i posjećivanje vlasnika i korisnika zemljišta; pružanje pomoći osjetljivim licima/domaćinstvima, preseljenim licima i izbjeglicama u saradnji sa opštinskim centrom za socijalni rad ▪ U saradnji sa opštinskim službenikom: obrada i upravljanje žalbama, prijem žalbi, potvrđivanje prijema žalbi, vođenje objedinjenog registra žalbi, sva ostala pitanja u vezi sa žalbenim mehanizmom ▪ Monitoring i izvještavanje SB u vezi sa eksproprijacijom ▪ Zajednički javni sastanci sa lokalnim zajednicama, kao i obuke/radionice sa licima pogođenim projektom, u saradnji sa Opštinom i izvođačima radova ▪ Informisanje vlasnika, korisnika zemljišta i javnosti o lokaciji izvođenja radova, napretku radova, tj. obavještenja o svim aktivnostima po pitanju izvođenja radova; izvještaji o monitoringu životne sredine i socijalnih pitanja, kao i bilo koja i sva ostala zvanična projektne dokumentacija (odobrena od strane SB).
Ministarstvo finansija i socijalnog staranja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Osiguranje sredstava za potrebe eksproprijacije
Uprava	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uspostavljanje Centralne komisije za procjenu vrijednosti nepokretnosti, koja je odgovorna za procjenu vrijednosti zemljišta i posjeda koji su pod uticajem projekta ▪ Putem svoje područne jedinice u Beranama, Uprava sprovodi i upravlja procesom eksproprijacije
Opština	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Objavljivanje javnog interesa ▪ Saradnja sa PIU u različitim aktivnostima koje se odnose na identifikaciju pogođenih vlasnika/korisnika zemljišta, organizacija sastanaka sa pogođenim licima, objavljivanje informacija, javne konsultacije, pokretanje postupka eksproprijacije, radovi, upravljanje saobraćajem, žalbeni mehanizam, itd. ▪ Pregovaranje i aktivnosti po pitanju eksproprijacije, prije početka izvođenja radova ▪ Obezbjedivanje sredstava za eksproprijaciju ▪ Upravljanje žalbama koje se dostavljaju Opštini ▪ Zajednički javni sastanci sa predstavnicima lokalnih zajednica i obuke/radionice sa PAP, u saradnji sa PIU i Izvođačem radova
Projektant	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacija sastanaka sa lokalnim zajednicama, u saradnji sa opštinama, a povodom projektnog rešenja ▪ Revizija projekta kako bi se osiguralo da je preseljenje izbjegnuto ili svedeno na minimum (u najvećoj mogućoj mjeri)
Izvođač(i) radova	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Informisanje vlasnika i korisnika zemljišta o lokacijama izvođenja radova a u vezi sa planom i početkom izvođenja radova. Informisanje vlasnika i korisnika zemljišta u oblasti u kojoj će se izvoditi građevinski radovi biće sprovedeno putem postavljanja građevinske table koja će se nalaziti na početnoj i završnoj tački pod-projektne oblasti. To će biti koordinirano od strane PIU.

INSTITUCIJA/ORGANIZACIJA	ULOGI I ODGOVORNOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Preduzimanje svih neophodnih mjera za obezbjeđenje gradilišta, minimiziranje građevinskih smetnji i obezbjeđenje nesmetanog pristupa imanjima duž površine pod-projekta koji je u izgradnji ▪ Prosleđivanje primljenih žalbi opštini na dalje postupanje ▪ Zajednički javni sastanci sa predstavnicima lokalnih zajednica i obuke/radionice sa PAP, u saradnji sa Opštinom i PIU ▪ Objavljivanje informacija pismenim putem – brošure, poster, flajeri, itd.
<p>Pružaoци usluga (opštinski centar za socijalno staranje, biro rada, organizacije koje pružaju obuke)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pružanje pomoći pri obnavljanju sredstava za život, u saradnju sa PIU, gdje je to potrebno
<p>Nezavisna treća strana, koju će angažovati PIU</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Priprema izvještaja o reviziji sprovedenog procesa, nakon završetka procesa eksproprijacije, a u skladu sa RPF

11.2 MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE

PIU će sprovesti monitoring i evaluaciju implementacije RAP-a, kako posredstvom internih institucionalnih nadležnosti, tako i putem nezavisnog eksternog monitoringa. Monitoring procesa eksproprijacije će biti sproveden od strane PIU kako bi se:

- utvrdilo da li se aktivnosti realizuju u skladu sa planiranom dinamikom, kao i da li se poštuju definisani rokovi;
- osiguralo da su standardi života lica pogođenih projektom obnovljeni ili poboljšani;
- procijenilo da li su dovoljne mjere kompenzacije/obnavljanja koje su definisane;
- identifikovali potencijalni problemi; i
- identifikovale metode ublažavanja svi identifikovanih problema.

PIU će voditi bazu podataka o eksproprijaciji, i to za sve porodice čiji posjedi su predmet eksproprijacije (uključujući i one koji nisu vlasnici). Podaci/informacije će se ažurirati periodično, a sve kako bi se pratio razvoj okolnosti i prilika u ovim porodicama.

Indikatori koji će biti korišćeni tokom monitoringa obuhvataju sledeće:

- Ukupne troškove za potrebe eksproprijacije i kompenzacije;
- Broj lica pogođenih projektom, po kategorijama;
- Broj parcela koje su u privatnom vlasništvu, a koje je izvođač radova identifikovao kao parcele koje moraju biti privremeno zauzete tokom izvođenja radova (vrsta parcele, iznos plaćene nadoknade, vremenski period tokom kog će parcele biti zauzete);
- Broj javnih sastanaka i konsultacija održanih sa licima pogođenim projektom;
- Broj i procenat potpisanih sporazuma o naknadi;
- Broj lica koja traže posebnu pomoć, uključujući vrstu pomoći koja je pravovremeno pružena osjetljivim licima/domaćinstvima;
- Broj lica kojima je isplaćena naknada u određenom periodu, uključujući podjelu po vrsti i iznosu kompenzacije;
- Broj i vrsta žalbi u vezi sa eksproprijacijom (broj žalbi, broj i procenat riješenih žalbi u definisanim rokovima, broj i procenat lica koja su zadovoljna ishodom, tj. odgovorom na njihove žalbe/komentare, uključujući podjelu po polu), kao i broj sudskih sporova koji se odnose na eksproprijaciju;
- Broj uspješnih preseljenja domaćinstava (nova lokacija, nivo prihoda);
- Broj slučajeva u kojim su poljoprivredne aktivnosti ponovo uspostavljene uspješno, a nakon eksproprijacije ili ograničenog pristupa usljed realizacije projekta (nivo prihoda).

PIU će pripremati i dostavljati godišnje Izvještaje o napretku projekta SB, u kojim će biti prikazan napredak koji je postignut po pitanju implementacije RAP-ova.

Pored toga, PIU će omogućiti pripremu Izvještaja o reviziji sprovedenog procesa nakon što se završi proces eksproprijacije, pri čemu će ovaj izvještaj pripremiti nezavisni ekspert.

11.3 INDIKATIVNI VREMENSKI OKVIR ZA IMPLEMENTACIJU RAP-A

Pripremi ovog RAP-a prethodilo je potpisivanje ugovora o kreditu između Ministarstva finansija i socijalnog staranja Crne Gore i SB, u iznosu od 15 miliona EUR, a za potrebe implementacije Projekta i izgradnje obaloutvrda na rijekama Lim i Grnčar.

Tokom 2022. godine, a nakon sprovođenja procjene vrijednosti nepokretnosti od strane Komisije, Ministarstvo će objaviti javni poziv sa ciljem pokušavanja postizanja dogovora o sporazumnim naknadama sa PAP, pri čemu će definisati rok za završetak procesa eksproprijacije. U skladu sa informacijama dostavljenim od strane Opštine, još uvijek nije definisan vremenski okvir za realizaciju ovih aktivnosti. Stoga, još uvijek nije precizno definisan vremenski okvir za implementaciju RAP-a. Ministarstvo i Opština će pružiti pravovremene informacije u napretku po pitanju realizacije ovih aktivnosti, a koje će objaviti na svom zvaničnom sajtu, dok će o istom direktno obavijestiti i PAP i ažurirati ovaj dokument po potrebi.

Na drugoj strani, indikativni vremenski okvir aktivnosti potvrđen od strane PIU je sledeći:

- maj - avgust 2022. godine: Opština Gusinje će koordinirati aktivnosti sa područnom jedinicom Uprave za katastar i državnu imovinu, koja će sprovesti procjenu vrijednosti posjeda koji će biti predmet eksproprijacije.
- septembar 2022. godine: Nakon završetka procesa procjene vrijednosti nepokretnosti, korisnik eksproprijacije, tj. Opština Gusinje će deponovati potrebni iznos finansijskih sredstava na posebni Escrow račun Ministarstva finansija, koje je zaduženo za vršenje isplata.
- oktobar 2022. godine: Područna jedinica Uprave za katastar i državnu imovinu će početi da dostavlja pozive vlasnicima zemljišta za sastanke na kojima će im biti predložena nadoknada (kako vrsta, tako i iznos nadoknade).
- novembar – januar 2022. godine: Vlasnicima zemljišta će biti u potpunosti isplaćeno i nadoknađeno eksproporisano zemljište.

Plan koji se odnosi na objavljivanje zvaničnog tendera za izvođenje radova, kao i prateći datum početka izvođenja radova, još uvijek nisu definisani od strane Ministarstva. Ove informacije će biti pravovremeno ažurirane.

11.4 BUDŽET ZA IMPLEMENTACIJU RAP-A

Troškovi eksproprijacije će biti plaćeni iz budžeta Opštine Gusinje. Troškovi pružanja socijalne pomoći osjetljivim grupama stanovništva će ići na teret Ministarstva i Opštine.

S obzirom na to da Komisija još uvijek nije sprovela proces procjene vrijednosti nepokretnosti, detaljan pregled kompenzacije po kategorijama zemljišta i posjeda nije dostupan u ovoj fazi projekta. Detaljan budžet će biti pripremljen nakon završetka procjene vrijednosti nepokretnosti, a obuhvataće sledeće stavke:

- Kompenzaciju za eksproporisano zemljište, u iznosu zamjenske cijene, uključujući usjeve i zasade
- Druge vrste kompenzacije, u skladu sa Matricom prava

RAP će biti ažuriran kada bude dostupna detaljna procjena troškova.

12 PRILOZI

PRILOG 1: ŽALBENI FORMULAR

Referentni broj:	
Ime i prezime (opciono):	
Opciono, izaberite jednu od navedenih stavki	☐ Molim Vas da ne otkrivete moj identitet bez mog odobrenja ☐ Želim da podnesem anonimnu žalbu
Molimo označite na koji način želite da Vas kontaktiramo (putem pošte, telefona, mejla)	☐ Putem pošte: Navedite Vašu adresu: _____ ☐ Putem telefona: _____ ☐ Putem mejla: _____
Opis povoda za podnošenje žalbe	Šta se dogodilo? Gdje se dogodilo? Kome se dogodila situacija? Koji je ishod problema?
Datum događaja / žalba	
	☐ Jednokratni događaj/žalba (datum _____) ☐ Događilo se više puta (koliko puta? _____) ☐ Tekući problem (problem se dešava u ovom trenutku)
Na koji način želite da problem bude riješen?	

Potpis: _____

Datum: _____

Molimo Vas da dostavite na sledeću adresu:

Vlada Crne Gore, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
N/R: Gdin Željko Furtula, Generalni direktor Direktorata za vodoprivredu
Adresa: Rimski Trg 46, 81000 Podgorica/Crna Gora
Telefon: + 382 20 482 108
E-mail: zeljko.furtula@mpsv.gov.me

PRILOG 2: UPITNIK KORIŠĆEN ZA PRIKUPLJANJE PODATAKA

#1 – UPITNIK ZA VLASNIKE/KORISNIKE ZEMLJIŠTA (koji žive na pogođenim parcelama)

Referentni broj upitnika	
Datum anketiranja:	
Vrijeme početka anketiranja:	_____ h, _____ min
Ime i prezime anketara:	
<i>Popunjava koordinator na terenu:</i>	
Upitnik provjerio/la:	(potpis)
Datum verifikacije:	
Komentari koordinatora:	
Lokalitet /Mjesna zajednica:	
Adresa:	
Katastarski broj parcele:	
Fotografije (referentni broj):	
Ime i prezime ispitanika:	
Kontakt telefon:	

1. UVOD

1.1. Da li ste bili informisani o planiranoj eksproprijaciji? Od strane koga? Kada?

1.2. Da li ste zadovoljni sa nivoom informacija koji ste do danas dobili? (ocijenite od 1 do 5, gdje je 1 najniža ocjena)

1.3. Šta mislite koji je najefikasniji način da se informišete o detaljima ovog projekta?

- Sastanci sa opštinskim predstavnicima Sastanci sa predstavnicima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
 Putem javnih sastanaka Putem letaka Putem dnevnih novina Putem radija Putem televizije
 Neki drugi način _____

2. OPŠTI PODACI O POGOĐENOJ NEKRETNINI KOJA JE PREDMET EKSPROPRIJACIJE:

Ukupna površina parcele:	_____ m ²
Ukoliko ne znate tačnu površinu parcele, molimo vas navedite približnu površinu:	_____ m ²
Da li je cijela parcela pogođena eksproprijacijom:	DA ili NE Ako NE, navedite površinu parcele koja je pogođena: _____ m ²
Vrsta nekretnine:	a) Stambeni objekat bez zemljišta b) Stambeni objekat sa poljoprivrednim zemljištem c) Stambeni objekat sa drugom vrstom zemljišta (navesti vrstu _____) d) Stambeni objekat sa formalnim ili neformalnim biznisom (pored ovog upitnika, mora se popuniti i upitnik za biznise) e) Ljetnikovac/vikendica bez zemljišta f) Ljetnikovac/vikendica sa poljoprivrednim zemljištem g) Drugo _____
Stambeni objekti (porodična kuća, stan, itd.):	_____ (napišite vrstu, broj i svrhu za koju se koriste stambeni objekti) _____ (napišite prosječan broj godina starosti stambenih objekata)

	<p>_____</p> <p>(da li će neki od stambenih objekata biti srušeni za potrebe projekta, ako da navesti koji)</p> <p>Da li su objekti bili izgrađeni sa dozvolama ili ne?</p> <p>_____</p>
Pomoćni objekti (ograda, šupa, itd.):	<p>_____</p> <p>(napišite vrstu, broj i svrhu za koju se koriste pomoćni objekti)</p> <p>_____</p> <p>(napišite prosječan broj godina starosti pomoćnih objekata)</p> <p>_____</p> <p>(da li će neki od objekata biti srušeni za potrebe projekta, ako da navesti koji)</p> <p>Da li su pomoćni objekti bili izgrađeni sa ili bez dozvole?</p> <p>_____</p>
Da li je ispitanik (njegova/njena porodica) vlasnik zemljišta?	DA ili NE

AKO JE ISPITANIK/DOMAĆINSTVO VLASNIK ZEMLJIŠTA:

Suvlasništvo?	DA ili NE (ako DA, ko su ostali vlasnici?)
Da li je vlasništvo formalno registrovano?	DA ili NE
Da li je proces legalizacije u toku?	DA ili NE (ako DA, u kojoj fazi je sada legalizacija?)
Da li neko drugi osim vlasnika/suvlasnika koristi zemljište?	DA ili NE (ako je odgovor DA, navesti kontakt podatke osobe koja koristi zemljište)

AKO JE ISPITANIK/DOMAĆINSTVO KORISNIK ZEMLJIŠTA:

Formalni zakupoprincipi?	DA ili NE (ako DA, da li je zemljište PRIVATNO ili DRŽAVNO? označiti jedno ili drugo)
Koristi se na osnovu neformalnog dogovora?	DA ili NE (ako DA, s kim je postignut dogovor?)
Potpuno neformalno?	DA ili NE (ako DA, kako i kada ste došli u posjed zemljišta?)

PODACI O PRAVNIM SPOROVIMA:

Da li je bilo pravnih sporova u posljednje 3 godine u vezi sa parcelom ili imovinom na parceli?	DA ili NE
Ako DA	
Kratki opis:	

Zapažanja ili komentari:

3. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI I UZGOJ STOKE (ako ih ima)

3.1. Na pogođenom dijelu parcele, nalazi se:

Poljoprivredno zemljište

Da li zemljište koristite za sjetvu? Da Ne (preskočite sljedeća pitanja)

Šta sijete? _____

Tipičan prinos na ovoj zemlji _____ kg

Žetva čini prosječan procenat Vaše ukupne hrane? 10% 30% 50% 75% 90% _____

Da li prodajete ono što posijete? Da Ne (preskočite sljedeća pitanja)

Žetva je Vaš primarni izvor zarade? Da Ne Žetva je Vaš sekundarni izvor zarade? Da Ne

Voćnjak

Šta je sve u voćnjaku: _____

Sadnice su stare: 5 godina 20 godina 50 godina _____

Da li berete plodove iz voćnjaka? Da Ne

Tipičan prinos voćnjaka: _____ kg

Žetva čini prosječan % Vaše ukupne hrane? 10% 30% 50% 75% 90% _____

Da li prodajete voće? Da Ne (*preskočite sljedeća pitanja*)

Žetva je Vaš primarni izvor zarade? Da Ne Žetva je Vaš sekundarni izvor zarade? Da Ne

Livada/pašnjak Da li koristite livadu /pašnjak i u koju svrhu? _____

Da li uzgajate životinje na farmi? (koje?) _____

Ako da, za šta koristite životinje? a) za moje potrebe b) za prodaju proizvoda c) oboje

Drugo Šta? _____

Zapažanja ili komentari:

4. OPŠTI PODACI O POGOĐENIM ČLANOVIMA DOMAĆINSTAVA

Podaci o ispitanikovim članovima domaćinstva

	Veza sa glavom domaćinstva (GD)	Godina rođenja	Pol		Stepen obrazovanja	Zaposlen / nezaposlen	Da li član domaćinstva može da čita i piše?	Ranjivost*
1	GD		M	Ž				
2			M	Ž				
3			M	Ž				
4			M	Ž				
5			M	Ž				
6			M	Ž				
7			M	Ž				

* *Ranjivost može biti: fizička invalidnost, mentalna invalidnost, hronična bolest, starija osoba, jednočlano domaćinstvo, nezaposlen, drugo*

Zapažanja ili komentari:

5. DRUŠTVENO-EKONOMSKI PODACI O POGOĐENOM DOMAĆINSTVU

5.1. Ukupan prihod domaćinstva

U koju od sljedećih kategorija spada Vaš prosječan ukupan mjesečni prihod Vašeg domaćinstva:

Manje od 200 EUR	
Između 200 i 400 EUR	
Između 400 i 750 EUR	
Između 750 i 1000 EUR	
Više od 1000 EUR	

Ukoliko domaćinstvo ima više hranitelja molimo podatke prikažite zbirno

Od navedenog koji su Vaši glavni izvori prihoda:

Plate		Penzije	
Poljoprivredna proizvodnja		Vlada ili druga pomoć	
Mali biznis		Drugo (navedite):	
Doznake		Drugo (navedite):	

(5: najvažnije, 4 veoma važno, itd... – 1: zanemarljivo malo ili nije primjenjivo)

5.2. Koliko ste zadovoljni Vašom finansijskom situacijom (molimo ocijenite od 1 do 5, gdje je 1 najniže): _____

Zapažanja ili komentari:

6. UTICAJI PROJEKTA I ŽELJENA NAKNADA

6.1. Šta pretpostavljate da bi mogli biti Vaši glavni problemi uzrokovani projektom?

	Gubitak izvora izdržavanja	Premještanje poljoprivredne djelatnosti	Drugo (navesti):	Drugo (navesti):
Muški član domaćinstva				
Ženski član domaćinstva				

(5: najvažnije, 4 veoma važno, itd. – 1: zanemarljivo malo ili nije primjenjivo)

6.2. Kako mislite da je moguće riješiti navedene probleme?

6.3. Šta smatrate da bi bila najbolja naknada za Vas?

	Novčana naknada	Zamjensko poljoprivredno zemljište	Drugo (navesti):	Drugo (navesti):
<i>Muški član domaćinstva</i>				
<i>Ženski član domaćinstva</i>				

6.4. Koji su Vaši planovi poslije eksproprijacije?

Zapažanja ili komentari:

Komentari i zapažanja anketara (poteškoće na koje se naišlo, dodatna opažanja, itd.)

Vrijeme završetka anketiranja:

____ h, ____ min

#2 – UPITNIK ZA VLASNIKE/KORISNIKE ZEMLJIŠTA (koji ne žive na pogođenim parcelama)

Referentni broj upitnika	
Datum anketiranja:	
Vrijeme početka anketiranja:	_____ h, _____ min
Ime i prezime anketara:	
Popunjava koordinator istraživanja:	
Upitnik provjerio/la:	(potpis)
Datum verifikacije:	
Komentari koordinatora:	
Lokalitet /Mjesna zajednica:	
Adresa:	
Katastarski broj parcele:	
Fotografije (referentni broj):	
Ime i prezime ispitanika:	
Kontakt telefon:	

1. UVOD

1.2. Da li ste bili informisani o planiranoj eksproprijaciji? Od strane koga? Kada?

1.2. Da li ste zadovoljni sa nivoom informacija koji ste do danas dobili? (ocijenite od 1 do 5, gdje je 1 najniža ocjena)

1.3. Šta mislite koji je najefikasniji način da se informišete o detaljima ovog projekta?

- Sastanci sa opštinskim predstavnicima Sastanci sa predstavnicima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
 Putem javnih sastanaka Putem letaka Putem dnevnih novina Putem radija Putem televizije
 Neki drugi način _____

2. OPŠTI PODACI O POGOĐENOJ NEKRETNINI KOJA JE PREDMET EKSPROPRIJACIJE:

Ukupna površina parcele ¹¹ :	_____ m ²
Ukoliko ne znate tačnu površinu parcele, molimo vas navedite približnu površinu:	_____ m ²
Da li je cijela parcela pogođena eksproprijacijom:	DA ili NE Ako NE, navedite površinu pogođenog dijela: _____ m ²
Vrsta zemljišta:	a) Poljoprivredno zemljište koje se koristi za usjeve ili uzgoj životinja b) Neiskorišteno poljoprivredno zemljište c) Građevinsko zemljište d) Šuma e) Livada/pašnjak f) Ostalo _____
Da li postoje neki izgrađeni objekti na zemljištu?	DA ili NE (ako je odgovor NE, preskočiti pitanja ispod) _____ (napišite vrstu, broj i namjenu objekata) _____ (napišite prosječne godine starosti objekata)

¹¹ Ukoliko vlasnik posjeduje više parcela koje će biti predmet eksproprijacije, navesti sve parcele koje će biti predmet eksproprijacije.

	_____ (da li će neki od objekata biti srušeni za potrebe projekta, ako da navesti koji) Da li su objekti bili izgrađeni sa dozvolama ili ne? _____
Da li je ispitanik (ili njegova/njena porodica) vlasnik zemljišta?	DA ili NE

AKO JE ISPITANIK VLASNIK ZEMLJIŠTA:

Suvlasništvo?	DA ili NE (ako je odgovor DA, ko su ostali vlasnici?) _____
Da li je vlasništvo formalno registrovano?	DA ili NE
Da li je u toku proces legalizacije?	DA ili NE (ako je odgovor DA, u kojoj fazi je legalizacija sada?) _____
Da li neko drugi osim vlasnika/suvlasnika koristi zemljište?	DA ili NE (ako je odgovor DA, navesti kontakt podatke osobe koja koristi zemljište)

AKO JE ISPITANIK KORISNIK ZEMLJIŠTA:

Formalni zakupoprимci?	DA ili NE (ako DA, da li je zemljište PRIVATNO ili DRŽAVNO? označiti jedno ili drugo)
Koristi se na osnovu neformalnog dogovora?	DA ili NE (ako DA, s kim je dogovor postignut?) _____
Potpuno neformalno?	DA ili NE (ako DA, kako i kada ste došli u posjed zemljišta?) _____

PODACI O PRAVNIM SPOROVIMA:

Da li je bilo pravnih sporova u posljednje 3 godine u vezi sa parcelom ili imovinom na parceli?	DA ili NE
Ako DA Kratki opis:	

Zapažanja ili komentari:

3. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI I UZGOJ STOKE (ako ih ima)

3.1. Na pogođenom dijelu parcele, nalazi se:

Poljoprivredno zemljište

Da li zemljište koristite za sjetvu? Da Ne (preskočite sljedeća pitanja)

Šta sijete? _____

Tipičan prinos na ovoj zemlji _____ kg

Žetva čini prosječan procenat Vaše ukupne hrane? 10% 30% 50% 75% 90% _____

Da li prodajete ono što posijete? Da Ne (preskočite sljedeća pitanja)

Žetva je Vaš primarni izvor zarade? Da Ne Žetva je Vaš sekundarni izvor zarade? Da Ne

Voćnjak

Šta je sve u voćnjaku: _____

Sadnice su stare: 5 godina 20 godina 50 godina _____

Da li berete plodove iz voćnjaka? Da Ne

Tipičan prinos voćnjaka: _____ kg

Žetva čini prosječan procenat Vaše hrane? 10% 30% 50% 75% 90% _____

Da li prodajete voće? Da Ne (preskočite sljedeća pitanja)

Žetva je Vaš primarni izvor zarade? Da Ne Žetva je Vaš sekundarni izvor zarade? Da Ne

Livada/pašnjak Da li koristite livadu/pašnjak i u koju svrhu? _____

- Da li uzgajate životinje na farmi? (koje?) _____
- Ako da, za šta koristite životinje?
- a) za moje potrebe b) za prodaju proizvoda c) oboje

Drugo šta? _____

Zapažanja ili komentari:

4. OPŠTI PODACI O ISPITANIKOVIM ČLANOVIMA DOMAĆINSTVA

	Veza sa glavom domaćinstva (GD)	Godina rođenja	Pol		Stepen obrazovanja	Zaposlen / nezaposlen	Da li član domaćinstva može da čita i piše?	Ranjivost*
			M	Ž				
1	GD		M	Ž				
2			M	Ž				
3			M	Ž				
4			M	Ž				
5			M	Ž				
6			M	Ž				
7			M	Ž				

* Ranjivost može biti: fizička invalidnost, mentalna invalidnost, hronična bolest, starija osoba, jednočlano domaćinstvo, nezaposlen, drugo

Zapažanja ili komentari:

5. DRUŠTVENO-EKONOMSKI PODACI O POGOĐENOM DOMAĆINSTVU

5.1. Ukupan prihod domaćinstva

U koju od sljedećih kategorija spada Vaš prosječan ukupan mjesečni prihod Vašeg domaćinstva:

Manje od 200 EUR	
Između 200 i 400 EUR	
Između 400 i 750 EUR	
Između 750 i 1000 EUR	
Više od 1000 EUR	

Ukoliko domaćinstvo ima više hranitelja molimo podatke prikazite zbirno

Od navedenog, koji su Vaši glavni izvori prihoda:

Plate		Penzije	
Poljoprivredna proiz.		Vlada ili druga pomoć	
Mali biznis		Drugo (navedite):	
Doznake		Drugo (navedite):	

(5: najvažnije, 4 veoma važno, itd.... – 1: zanemarljivo malo ili nije primjenjivo)

5.2. Koliko ste zadovoljni sa Vašom finansijskom situacijom (molimo ocijenite od 1 do 5, gdje je 1 najniže): _____

Zapažanja ili komentari:

6. UTICAJI PROJEKTA I ŽELJENA NAKNADA

6.1. Šta pretpostavljate da bi mogli biti Vaši glavni problemi uzrokovani projektom?

	Gubitak izvora održavanja	Premještanje poljoprivredne djelatnosti	Drugo (navesti):	Drugo (navesti):
Muški član domaćinstva				
Ženski član domaćinstva				

(5: najvažnije, 4 veoma važno, itd. – 1: zanemarljivo malo ili nije primjenjivo)

6.2. Kako mislite da je moguće riješiti navedene probleme?

6.3. Šta smatrate da bi bila najbolja naknada za Vas?

	Novčana naknada	Zamjensko poljoprivredno zemljište	Drugo (navesti):	Drugo (navesti):
<i>Muški član domaćinstva</i>				
<i>Ženski član domaćinstva</i>				

6.4. Koji su Vaši planovi poslije eksproprijacije?

Zapažanja ili komentari:

Komentari i zapažanja anketara (poteškoće na koje se naišlo, dodatna opažanja, itd.)

--

Vrijeme završetka anketiranja

_____ h, _____ min

PRILOG 3: IZJAVA O SAGLASNOSTI

_____ (Ime i prezime), lična karta broj: _____, nastanjen/a u _____ (grad, opština i adresa prebivališta) u svojstvu ispitanika dobrovoljno dajem:

IZJAVU O SAGLASNOSTI ZA OBRADU I KORIŠĆENJE LIČNIH PODATAKA

Svojim potpisom potvrđujem da sam od strane **E3 d.o.o., Jola Piletića br. 24, 81000 Podgorica, Crna Gora** (u daljem tekstu kontrolor), prethodno obaviješten/a o razlozima prikupljanja ličnih podataka i davanja ove saglasnosti u skladu sa članom 2 Zakona o zaštiti podataka o ličnosti („Službeni list Crne Gore“, br. 79/08 od 23.12.2008, 70/09 od 21.10.2009, 44/12 od 9.8.2012., 022/17 od 3.4.2017. godine): „Podaci o ličnosti (u daljem tekstu: lični podaci) moraju se obrađivati na pošten i zakonit način. Lični podaci ne mogu se obrađivati u većem obimu nego što je potrebno da bi se postigla svrha obrade niti na način koji nije u skladu sa njihovom namjenom. Lični podaci koji su prikupljeni u statističke ili naučne svrhe u skladu sa zakonom mogu se obrađivati ukoliko su preduzete odgovarajuće mjere zaštite. Kad se lični podaci daju na korišćenje radi obrade u statističke ili naučno-istraživačke svrhe, ti podaci se moraju dati na korišćenje u obliku koji ne otkriva identitet lica“, a u svrhu implementacije Projekta „Sanacija rječnog korita na rijekama Grnčar i Lim“.

S tim u vezi, dobrovoljno dajem saglasnost da kontrolor obrađuje i koristi moje lične podatke, te da iste može dostavljati Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Svjetskoj banci (WB), samo u svrhu koja je prethodno navedena. Lični podaci za koje dajem saglasnost da budu predmet obrade od strane E3 d.o.o. su: ime i prezime, godina rođenja, pol, adresa prebivališta, kontakt telefon, stepen obrazovanja, izvori prihoda.

Od strane kontrolora sam upoznat/a da u bilo kojem trenutku, u potpunosti ili djelimično i bez naknade, mogu slobodno povući svoju izjavu dostavljanjem obavijesti na adresu E3 d.o.o., Jola Piletića br. 24, 81000 Podgorica Crna Gora ili e-poštom na adresu: office@e3consulting.co.me. Takođe, upoznat/a sam da će kontrolor moje lične podatke čuvati onoliko dugo koliko je potrebno radi ispunjenja svrhe za koju se obrađuju, osim ako kontrolora ne obavezuju dodatni zakonski rokovi za njihovo čuvanje.

Povlačenje ove izjave neće uticati na zakonitost obrade koja je sprovedena prije nego što ste povukli izjavu.

Ime i prezime: _____

Potpis: _____

Datum i vrijeme potpisa: ____ . ____ . 2022. godine, u ____ h ____ min

Pravni osnov za prikupljanje, obradu i čuvanje ličnih podataka je Vaša dobrovoljna, pismena saglasnost koju dajete potpisivanjem ove izjave. Potpisivanjem ove izjave Vi dajete saglasnost za dalju obradu Vaših ličnih podataka koje navedete u anketnom upitniku koji je sastavni dio ove izjave. Lični podaci se prikupljaju radi obrade u svrhu implementacije Projekta „Sanacija rječnog korita na rijekama Grnčar i Lim“.

Informacije u okviru ovog projekta će se koristiti samo na načine koji neće otkriti Vaš identitet. Niti u jednoj publikaciji u okviru ovog projekta nećete biti identifikovani i Vaš identitet kao učesnika Projekta je povjerljiv.

Vaši podaci će biti zaštićeni od neovlašćenog pristupa ili zloupotrebe, te će se s njima postupati u skladu sa zakonskim propisima uz odgovarajuće sigurnosne mjere.

PRILOG 4: OBAVJEŠTENJE O SOCIO-EKONOMSKOM ISTRAŽIVANJU

OBAVJEŠTENJE O ANKETIRANJU

VLASNIKA/KORISNIKA PARCELA I OBJEKATA KOJE ĆE BITI PREDMET EKSPROPRIJACIJE

U SKLOPU PROJEKTA SANACIJE RJEČNOG KORITA NA RIJEKAMA GRNČAR I LIM

Obavještavamo vas da će se u periodu od **3.3.2022. do 13.3.2022.** godine vršiti anketiranje vlasnika/korisnika nekretnina koje su predviđene za eksproprijaciju na području Opštine Gusinje, a u vezi planirane sanacije rječnog korita na rijeci Grnčar.

Mapa u nastavku prikazuje projektno područje, te parcele koje su predviđene da budu eksproprijisane. **Parcele označene zelenom bojom će biti predmet anketiranja.**

Svrha ove ankete je prikupljanje socio-ekonomskih podataka o domaćinstvima i pojedincima koji žive ili rade na posjedima obuhvaćenim eksproprijacijom, kako bi se uspostavio što pravedniji sistem otkupa zemljišta i kako bi Opština Gusinje u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore mogla bolje da planira svoje aktivnosti u tom pravcu.

Prikupljeni podaci iz ankete su povjerljivi i isti će se koristiti u svrhe izrade dokumenta „Plan otkupa zemljišta“ (RAP) za potrebe projekta.

Organizaciju i sprovođenje anketiranja će vršiti konsultanti E3 d.o.o. angažovane u cilju pružanja stručne podrške projektu.

U slučaju da ne možete prisustvovati anketiranju u navedenom terminu, molimo Vas da nam se obratite do 13.3.2022. godine pozivom na tel. 020/227-501 ili e-mail: office@e3consulting.co.me, kako bismo Vas mogli direktno kontaktirati i sprovesti telefonsko anketiranje o našem trošku.

Ukoliko niste sigurni da li će Vaša parcela biti predmet eksproprijacije, molimo da se javite na gore navedeni broj kako bismo Vam pomogli.

Unaprijed se zahvaljujemo na saradnji.

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore

Opština Gusinje

E3 d.o.o.

Obavještenje o socio-ekonomskom istraživanju i mapa projektne oblasti – Opština Gusinje

PRILOG 5: FOTOGRAFIJE PROJEKTNE OBLASTI

Fotografije projektne oblasti - Gusinje

PRIOLOG 6: SUMARNI PREGLED REZULTATA SOCIO-EKONOMSKOG ISTRAŽIVANJA (VLASNICI ZEMLJIŠTA KOJI ŽIVE U PROJEKTOJ OBLASTI)

1. Broj parcele

Broj parcele	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
1024	1	25.0	25.0
918/2	1	25.0	25.0
940/1	1	25.0	25.0
948/1	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

2. Da li ste bili informisani o planiranoj eksproprijaciji?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	4	100.0	100.0
Ukupno	4	100.0	100.0

3. Da li ste zadovoljni nivoom informacija koje ste dobili do danas? – ocjena 1-5

	Broj	Minimum	Maksimum	Prosjeak
Zadovoljstvo nivoom informacija	4	1	4	3

4. Da li ste zadovoljni nivoom informacija koje ste dobili do danas? - prosjeak

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Veoma nezadovoljan/a	1	25.0	25.0
Nezadovoljan/a	1	25.0	25.0
Niti sam zadovoljan/a, niti sam nezadovoljan/a	1	25.0	25.0
Zadovoljan/a	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

5. Šta mislite koji je najefikasniji način da se informišete o detaljima ovog projekta?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Sastanci sa predstavnicima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	4	100.0	100.0
Total	4	100.0	100.0

DIO 2. OPŠTI PODACI O PARCELAMA POGOĐENIM PROJEKTOM

6. Ukupna površina parcele – Osnovne frekvencije

Površina parcele u m ²	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
657.00	1	25.0	25.0
1307.00	1	25.0	25.0
3000.00	1	25.0	25.0
5031.00	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

7. Ukupna površina parcele – intervali

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Manje od 1000 m ²	1	25.0	25.0
Od 1001 m ² do 3000 m ²	2	50.0	50.0
Od 3001 m ² do 6000 m ²	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

8. Ukupna površina parcele – Prosjek

	Broj	Minimum	Maksimum	Prosjek
Ukupna površina parcele u m ²	4	657.00	5031.00	2498.7500

9. Da li je cijela parcela pogođena eksproprijacijom?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	4	100.0	100.0

10. Procenat pogođenog dijela parcele u odnosu na ukupnu površinu parcele – interval

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Od 11% do 30%	3	75.0	75.0
Od 51% do 90%	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

11. Procenat pogođenog dijela parcele u odnosu na ukupnu površinu parcele – prosjek

	N	Minimum	Maksimum	Prosjek
Procenat pogođenog dijela parcele u odnosu na ukupnu površinu parcele	4	12.20	55.30	24.4250

12. Ukoliko nije pogođena cijela parcela, navedite površinu ekspropriisanog dijela – osnovne frekvencije

Površina ekspropriisanog dijela u m ²	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
234.00	1	25.0	25.0
363.00	1	25.0	25.0
368.00	1	25.0	25.0
612.00	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

13. Površina ekspropriisanog dijela parcele - interval

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Od 101 m ² do 500 m ²	3	75.0	75.0
Od 501 m ² do 1000 m ²	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

14. Površina ekspropriisanog dijela parcele - prosjek

	N	Minimum	Maksimum	Prosjek
Površina ekspropriisanog dijela u m ²	4	234.00	612.00	394.2500

15. Vrsta zemljišta

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Stambeni objekat i okolno zemljište - šuma	1	25.0	33.3
Drugo – livada	2	50.0	66.7
Ukupno	3	75.0	100.0
Ukupno	4	100	

16. Da li je ispitanik/ca (ili njegova/njena porodica) vlasnik/ca zemljišta?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	3	75.0	75.0
Ne	1	25.0	25.0
Total	4	100.0	100.0

17. Da li su posjedi u suvlasništvu?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	2	50.0	50.0
Ne	2	50.0	50.0
Ukupno	4	100.0	100.0

18. Ukoliko jesu, navedite ostale vlasnike?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Nije navedeno	1	50.0	50.0
Bajazit Bektasevic	1	50.0	50.0
Ukupno	2	100.0	100.0

19. Da li je vlasništvo formalno registrovano?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	4	100.0	100.0
Ukupno	4	100.0	100.0

20. Da li je proces legalizacije u toku?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	4	100.0	100.0
Ukupno	4	100.0	100.0

21. Da li neko osim vlasnika/suvlasnika koristi zemljište?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	4	100.0	100.0
Ukupno	4	100.0	100.0

22. Formalni zakupci?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	4	100.0	100.0
Ukupno	4	100.0	100.0

23. U potpunosti neformalno?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
No	4	100.0	100.0
Ukupno	4	100.0	100.0

24. Da li je u prošlosti bilo ili trenutno postoje određeni pravni sporovi po pitanju zemljišta?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	4	100.0	100.0
Ukupno	4	100.0	100.0

DIO 3. POLJOPRIVREDA I STOČARSTVO

25. Na pogodnom dijelu zemljišta se nalazi:

	Broj	Tabela ukupno N %
Poljoprivredno zemljište	1	25.0%
Voćnjak	1	25.0%
Livada/pašnjak	3	75.0%

26. Na pogodnom dijelu zemljišta se nalazi – poljoprivredno zemljište

	N	%	Da li koristite zemljište za ubiranje plodova?	Šta sadite na zemljištu ?	Uobičajeni prinos sa zemljišta ?	Koliko % Vaše ukupne hrane čine prinosi sa zemljišta ?	Da li prodajete plodove koje dobijate sa zemljišta ?	Da li je prodaja prinosa sa ovog zemljišta Vaš primarni izvor prihoda?	Da li je prodaja prinosa sa ovog zemljišta Vaš sekundarni izvor prihoda?
Poljoprivredno zemljište	1	25%	Da	Krompir	500	30%	Da	Ne	Da

27. Na pogodnom dijelu zemljišta se nalazi -voćnjak

	N	%	Koje vrste gajite u voćnjaku?	Starost usjeva	Da li ubirate plodove iz voćnjaka?	Uobičajeni prinos iz voćnjaka	Koliko % Vaše ukupne hrane čine prinosi iz voćnjaka?	Da li prodajete voće?	Da li je prodaja prinosa iz ovog voćnjaka Vaš primarni izvor prihoda ?	Da li je prodaja prinosa iz ovog voćnjaka Vaš sekundarni izvor prihoda ?
Voćnjak	1	25%	Šljive	Staro 5 godina	Da	200	10%	Ne	Ne	Da

28. Da li koristite livadu/pašnjak, i ako da, za koje svrhe?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Skupljanje sijena	3	100.0	100.0
Ukupno	3	100.0	100.0

DIO 4. OPŠTI PODACI O ČLANOVIMA ISPITANIKOVOG DOMAĆINSTVA

29. Odnos sa glavom domaćinstva

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Glava domaćinstva	4	28.6	28.6
Supruga	1	7.1	7.1
Sin	5	35.7	35.7
Brat	3	21.4	21.4
Rođaci	1	7.1	7.1
Ukupno	14	100.0	100.0

30. Godina rođenja - godište - interval

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Od 7 do 17	1	7.1	7.1
Od 18 do 29	2	14.3	14.3
Od 40 do 49	3	21.4	21.4
Od 50 do 59	5	35.7	35.7
Više od 70	3	21.4	21.4
Ukupno	14	100.0	100.0

31. Pol

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Muško	12	85.7	85.7
Žensko	2	14.3	14.3
Ukupno	14	100.0	100.0

32. Stepen obrazovanja

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Završen fakultet	1	7.1	7.1
Završena srednja škola	10	71.4	71.4
Nezavršena ili završena osnovna škola	3	21.4	21.4
Ukupno	14	100.0	100.0

33. Zaposlenost/nezaposlenost

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Nezaposlen/a	5	35.7	35.7
Učenik/ca-Student/kinja	1	7.1	7.1
Zaposlen/a	8	57.1	57.1
Ukupno	14	100.0	100.0

34. Da li članovi domaćinstva umiju da čitaju i pišu?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	14	100.0	100.0
Ukupno	14	100.0	100.0

DIO 5. SOCIO-EKONOMSKI PODACI O POGOĐENIM DOMAĆINSTVIMA

35. Prosječni mjesečni prihodi domaćinstva

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Između EUR 201 i EUR 400	3	75.0	75.0
Između EUR 401 i EUR 750	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

36. Od navedenog, šta predstavlja Vaš glavni izvor prihoda

		Broj	Tabela validni N %
Plate	Apsolutno nevažno	0	0.0%
	Nevažno	0	0.0%
	Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
	Važno	0	0.0%
	Veoma važno	4	100.0%
	Ukupno	4	100.0%
Penzije	Apsolutno nevažno	0	0.0%
	Nevažno	0	0.0%
	Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
	Važno	1	100.0%
	Veoma važno	0	0.0%
	Ukupno	1	100.0%
Poljoprivredna proizvodnja	Apsolutno nevažno	0	0.0%
	Nevažno	0	0.0%
	Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
	Važno	1	100.0%
	Veoma važno	0	0.0%
	Ukupno	1	100.0%

37. Koliko ste zadovoljni Vašom finansijskom situacijom

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Nezadovoljan/a	1	25.0	25.0
Niti zadovoljan/a, niti nezadovoljan/a	3	75.0	75.0
Ukupno	4	100.0	100.0

38. Koliko ste zadovoljni Vašom finansijskom situacijom – prosječna ocjena

	N	Minimum	Maksimum	Prosjeak
Zadovoljstvo finansijskom situacijom	4	2.00	3.00	2.75

DIO 6. UTICAJI PROJEKTA I ŽELJENA NAKNADA

39. Šta pretpostavljate da bi mogli biti Vaši glavni problemi uzrokovani projektom?

		Minimum	Maksimum	Prosjeak
Muški član domaćinstva	Izmještanje poljoprivrednih aktivnosti	5.00	5.00	5.00
Ženski član domaćinstva	Gubitak izvora izdržavanja	5.00	5.00	5.00
	Izmještanje poljoprivrednih aktivnosti	5.00	5.00	5.00

			Broj	Tabela validni N %
Muški član domaćinstva	Izmještanje poljoprivrednih aktivnosti	Apsolutno nevažno	0	0.0%
		Nevažno	1	50.0%
		Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
		Važno	0	0.0%
		Veoma važno	4	100.0%
		Ukupno	4	100.0%
Ženski član domaćinstva	Gubitak izvora izdržavanja	Apsolutno nevažno	0	0.0%
		Nevažno	0	0.0%
		Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
		Važno	0	0.0%
		Veoma važno	1	100.0%
		Ukupno	1	100.0%
	Izmještanje poljoprivrednih aktivnosti	Apsolutno nevažno	0	0.0%
		Nevažno	0	0.0%
		Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
		Važno	0	0.0%
		Veoma važno	2	100.0%
		Ukupno	2	100.0%

40. Kako mislite da je moguće riješiti navedene probleme?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Novčana naknada	4	100.0	100.0
Ukupno	4	100.0	100.0

41. Šta smatrate da bi bila najbolja naknada za Vas?

		Broj	Tabela validni N %
Muški član domaćinstva	Novčana naknada	4	100.0%
	Zamjensko poljoprivredno zemljište	0	0.0%
	Drugo	0	0.0%
	Ukupno	4	100.0%
Ženski član domaćinstva	Novčana naknada	3	90.0%
	Zamjensko poljoprivredno zemljište	0	0.0%
	Drugo	0	0.0%
	Ukupno	3	100.0%

42. Koji su Vaši planovi nakon eksproprijacije?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ulaganje u projekat	1	25.0	25.0
Ulaganje u poljoprivredu	2	50.0	50.0
Odlazak na odmor – more	1	25.0	25.0
Ukupno	4	100.0	100.0

PRIOLOG 7: SUMARNI PREGLED REZULTATA SOCIO-EKONOMSKOG ISTRAŽIVANJA (VLASNICI KOJI NE ŽIVE NA POGOĐENIM PARCELAMA)

1. Broj parcele

Broj parcele	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
1025	1	11.1	11.1
917	1	11.1	11.1
918/1	2	22.2	22.2
947/1	1	11.1	11.1
974/1	1	11.1	11.1
975/1	1	11.1	11.1
978/1	1	11.1	11.1
982/1	1	11.1	11.1
Ukupno	9	100.0	100.0

2. Da li ste prethodno informisani o planiranoj eksproprijaciji?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	9	100.0	100.0
Ukupno	9	100.0	100.0

3. Da li ste zadovoljni informacijama koje ste dobili do sada? – prosječna ocjena

	Broj	Minimum	Maksimum	Prosjeak
Stepen zadovoljstva dobijenim informacijama	9	1	3	2.00

4. Da li ste zadovoljni informacijama koje ste dobili do sada? - Ocjena

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Veoma nezadovoljan/a	4	44.4	44.4
Nezadovoljan/a	1	11.1	11.1
Niti zadovoljan/a, niti nezadovoljan/a	4	44.4	44.4
Ukupno	9	100.0	100.0

5. Šta mislite, koji je najefikasniji način da se informišete o detaljima u vezi sa ovim projektom?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Sastanci sa predstavnicima Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	9	100.0	100.0
Ukupno	9	100.0	100.0

DIO 2. OPŠTI PODACI O PARCELAMA KOJE SU PREDMET EKSPROPRIJACIJE

6. Ukupna površina parcele

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Manje od 1000 m ²	2	22.2	22.2
Od 1001 m ² do 3000 m ²	2	22.2	22.2
Od 3001 m ² do 6000 m ²	2	22.2	22.2
Od 6001 m ² do 9000 m ²	3	33.3	33.3
Ukupno	9	100.0	100.0

7. Ukupna površina parcele - prosjek

	Broj	Minimum	Maksimum	Prosjeak
Ukupna površina parcele u m ²	9	938.00	7962.00	4361.8889

8. Da li je cijela parcela pogođena eksproprijacijom?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	9	100.0	100.0

9. Procenat eksproprisanog dijela parcele u odnosu na ukupnu površinu parcele - interval

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Manje od 10%	3	33.3	33.3
Od 11% do 30%	4	44.4	44.4
Od 31% do 50%	1	11.1	11.1
Više od 91%	1	11.1	11.1
Ukupno	9	100.0	100.0

10. Procenat eksproprisanog dijela parcele u odnosu na ukupnu površinu parcele - prosjek

	N	Minimum	Maksimum	Prosjek
Procenat eksproprisanog dijela u odnosu na ukupnu površinu	9	2.60	97.90	24.5778

11. Površina eksproprisanog dijela – interval

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Od 11 m ² do 50 m ²	2	22.2	22.2
Od 101m ² do 500m ²	1	11.1	11.1
Od 5001m ² do 1000m ²	4	44.4	44.4
Više od 1001m ²	2	22.2	22.2
Ukupno	9	100.0	100.0

12. Površina eksproprisanog dijela - prosjek

	N	Minimum	Maksimum	Prosjek
Površina eksproprisanog dijela u m ²	9	25.00	7796.00	1409.8889

13. Vrsta zemljišta

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Livada/pašnjak	9	100.0	100.0
Ukupno	9	100.0	100.0

14. Da li su na zemljištu izgrađeni određeni objekti?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	9	100.0	100.0

15. Da li je ispitanik/ca (ili njegova/njena porodica) vlasnik zemljišta?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	7	77.8	77.8
Ne	2	22.2	22.2
Ukupno	9	100.0	100.0

16. Suvlasništvo?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	3	33.3	33.3
Ne	6	66.7	66.7
Ukupno	9	100.0	100.0

17. Ukoliko da, ko su ostali vlasnici?

Broj parcele	Imena drugih vlasnika
1025	Džemal
918/1	Safet Čekic, Mehmeti, Kadrija
982/1	Čazim, Jazo, Ramadan, Ibrahim, Mehmed

18. Da li je vlasništvo formalno registrovano?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	8	88.9	88.9
Ne	1	11.1	11.1
Ukupno	9	100.0	100.0

19. Da li je proces legalizacije u toku?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	9	100.0	100.0
Ukupno	9	100.0	100.0

20. Da li neko drugi, osim vlasnika/suvlasnika koristi zemljište?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	9	100.0	100.0
Ukupno	9	100.0	100.0

21. Formalni zakupci?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	9	100.0	100.0
Ukupno	9	100.0	100.0

22. Koristi se na osnovu neformalnog dogovora?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Ne	9	100.0	100.0
Ukupno	9	100.0	100.0

23. Da li je ranije bilo ili trenutno postoje pravni sporovi u vezi sa parcelama ili imovinom na parceli?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	1	11.1	11.1
Ne	8	88.9	88.9
Ukupno	9	100.0	100.0

DIO 3. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI I UZGOJ STOKE

24. Na pogodnom zemljištu se nalazi:

	Broj	Tabela ukupno N %
Poljoprivredno zemljište	1	11.1%
Voćnjak	1	11.1%
Livada/pašnjak	9	100.0%

25. Poljoprivredno zemljište

	N	%	Šta sadite na zemljištu?	Uobičajeni prinos sa zemljišta?	Koliko % Vaše ukupne hrane čine prinosi sa zemljišta?	Da li prodajete plodove koje dobijate sa zemljišta?	Da li je prodaja prinosa sa ovog zemljišta Vaš sekundarni izvor prihoda?
Poljoprivredno zemljište	1	11.1%	Krompir, pasulj	1000m ²	50%	Da	Da

26. Voćnjak

	N	%	Šta gajite u voćnjaku?	Starost zasada?	Da li berete voće iz voćnjaka?	Uobičajeni prinos iz voćnjaka?	Koliko % Vaše ukupne hrane čine prinosi sa zemljišta?	Da li prodajete voće?
Voćnjak	1	11.1%	Jabuke	5 godina	Da	100kg	30%	Ne

27. Da li koristite livadu/pašnjak i za koje svrhe?

	Da li koristite livadu/pašnjak		Za koju svrhu koristite livadu/pašnjak	
	Da		Za skupljanje sijena	
	N	%	N	%
Livada/pašnjak	9	100	9	100.00%

DIO 4. OPŠTI PODACI O ČLANOVIMA DOMAĆINSTVA ISPITANIKA

28. Odnos sa glavom domaćinstva

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Glava domaćinstva	8	47.1	47.1
Supruga	1	5.9	5.9
Sin	1	5.9	5.9
Brat	5	29.4	29.4
Rođak	2	11.8	11.8
Ukupno	17	100.0	100.0

29. Starost - interval

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Od 18 do 29	1	5.9	5.9
Od 40 do 49	2	11.8	11.8
Od 50 do 59	4	23.5	23.5
Od 60 do 69	5	29.4	29.4
Više od 70	5	29.4	29.4
Ukupno	17	100.0	100.0

30. Pol

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Muško	11	64.7	64.7
Žensko	6	35.3	35.3
Ukupno	17	100.0	100.0

31. Stepen obrazovanja

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Završena viša škola	1	5.9	5.9
Završena srednja škola	11	64.7	64.7
Završen fakultet	1	5.9	5.9
Nezavršeno ili završeno osnovno obrazovanje	4	23.5	23.5
Ukupno	17	100.0	100.0

32. Zaposlenost/nezaposlenost

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Nezaposlen/a	6	35.3	35.3
Student/učenik	1	5.9	5.9
Penzioner/ka	1	5.9	5.9
Zaposlen/a	9	52.9	52.9
Ukupno	17	100.0	100.0

33. Da li članovi domaćinstva mogu da čitaju i pišu?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Da	17	100.0	100.0
Ukupno	17	100.0	100.0

DIO 5. SOCIO-EKONOMSKI PODACI O POGOĐENIM DOMAĆINSTVIMA

34. Prosječni mjesečni prihodi domaćinstva

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Između EUR 201 i EUR 400	7	77.8	77.8
Između EUR 401 i EUR 750	1	11.1	11.1
Između EUR 751 i 1000	1	11.1	11.1
Ukupno	9	100.0	100.0

35. Od navedenog, šta predstavlja Vaš glavni izvor prihoda

		Broj	Tabela validni N %
Plate	Apsolutno nevažno	0	0.0%
	Nevažno	0	0.0%
	Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
	Važno	0	0.0%
	Veoma važno	7	100.0%
	Ukupno	7	100.0%
Penzije	Apsolutno nevažno	0	0.0%
	Nevažno	0	0.0%
	Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
	Važno	0	0.0%
	Veoma važno	1	100.0%
	Ukupno	1	100.0%
Poljoprivredna proizvodnja	Apsolutno nevažno	0	0.0%
	Nevažno	0	0.0%
	Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
	Važno	1	100.0%
	Veoma važno	0	0.0%
	Ukupno	1	100.0%

36. Koliko ste zadovoljni Vašom finansijskom situacijom

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Nezadovoljan/a	4	44.4	57.1
Zadovoljan/a	1	11.1	14.3
Veoma zadovoljan/a	2	22.2	28.6
Ukupno	7	77.8	100.0
Ukupno	9	100.0	

37. Koliko ste zadovoljni Vašom finansijskom situacijom - prosječna ocjena

	N	Minimum	Maksimum	Prosjek
Zadovoljstvo finansijskom situacijom	7	2.00	5.00	3.1429

DIO 6. UTICAJI PROJEKTA I ŽELJENA NAKNADA

38. Šta pretpostavljate da bi mogli biti Vaši glavni problemi uzrokovani projektom?

		Minimum	Maksimum	Prosjek
Muški član domaćinstva	Gubitak izvora izdržavanja	5.00	5.00	5.00
	Izmještanje poljoprivrednih aktivnosti	5.00	5.00	5.00
	Nema problema	1.00	1.00	1.00
Ženski član domaćinstva	Gubitak izvora izdržavanja	5.00	5.00	5.00
	Izmještanje poljoprivrednih aktivnosti	5.00	5.00	5.00

39. Šta pretpostavljate da bi mogli biti Vaši glavni problemi uzrokovani projektom? - ocjena

			Broj	Tabela validni N %
Muški član domaćinstva	Gubitak izvora izdržavanja	Apsolutno nevažno	0	0.0%
		Nevažno	0	0.0%
		Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
		Važno	0	0.0%
		Veoma važno	2	100.0%
		Ukupno	2	100.0%
	Izmještanje poljoprivrednih aktivnosti	Apsolutno nevažno	0	0.0%
		Nevažno	0	0.0%
		Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
		Važno	0	0.0%
		Veoma važno	3	100.0%
		Ukupno	3	100.0%
	Drugo – nema problema	Apsolutno nevažno	1	100.0%
		Nevažno	0	0.0%
		Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
		Važno	0	0.0%
		Veoma važno	0	0.0%
		Ukupno	1	100.0%
Ženski član domaćinstva	Gubitak izvora izdržavanja	Apsolutno nevažno	0	0.0%
		Nevažno	0	0.0%
		Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
		Važno	0	0.0%
		Veoma važno	2	100.0%
		Ukupno	2	100.0%
	Izmještanje poljoprivrednih aktivnosti	Apsolutno nevažno	0	0.0%
		Nevažno	0	0.0%
		Niti važno, niti nevažno	0	0.0%
		Važno	0	0.0%
		Veoma važno	3	100.0%
		Ukupno	3	100.0%

40. Kako mislite da je moguće riješiti navedene probleme?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Novčana naknada	8	88.9	88.9
Zamjensko zemljište na crnogorskoj obali	1	11.1	11.1
Ukupno	9	100.0	100.0

41. Šta smatrate da bi bila najbolja naknada za Vas?

		Broj	Tabela validni N %
Muški član domaćinstva	Novčana naknada	6	85.7%
	Zamjensko poljoprivredno zemljište	0	0.0%
	Drugo – zamjensko zemljište na crnogorskoj obali	1	14.3%
	Ukupno	7	100.0%
Ženski član domaćinstva	Novčana naknada	5	100.0%
	Zamjensko poljoprivredno zemljište	0	0.0%
	Drugo	0	0.0%
	Ukupno	5	100.0%

42. Koji su Vaši planovi posle eksproprijacije?

	Frekvencija	Procenat	Validni procenat
Bez odgovora	1	11.1	11.1
Renoviranje kuće	1	11.1	11.1
Ulaganje u poljoprivredu	3	33.3	33.3
Ulaganje u privatni biznis	2	22.2	22.2
Uređenje preostalog dijela livade	1	11.1	11.1
Prodaja parcela	1	11.1	11.1
Ukupno	9	100.0	100.0